

Valgprogram for Bergen SV 2023 - 2027

SV er et sosialistisk parti. SV arbeider for å realisere et klasseløst samfunn der alle yter etter evne og får etter behov. SV ønsker et samfunn der det er små forskjeller mellom folk og der ressursene styres på en demokratisk måte av folk i fellesskap. Slik er det ikke i Bergen i dag. Bergen er en by med store klasseforskjeller, med sosial nød og fattigdom. I byutvikling og boligpolitikk prioriteres utbyggerne framfor innbyggernes interesser. Velferdsprofitører beriker seg på fellesskapets bekostning. Samtidig har deler av fellesskapets eiendom blitt solgt på billigsalg og er ikke lenger under demokratisk styring. SV vil ta Bergen i en annen retning. Vi vil skape en rettferdig og solidarisk by som tar vare på alle innbyggerne. Bergen skal være en by der alle har mulighet til å leve gode og trygge liv.

SV er et feministisk parti. Et likestilt samfunn er et samfunn der kjønn ikke begrenser folks frihet, og der alle mennesker har like muligheter, uavhengig av kjønn, seksuell orientering og kjønnsuttrykk. Slik er det ikke i Bergen i dag. Status, makt og ressurser er systematisk skeivt fordelt mellom kvinner og menn. Kvinner eier mindre og tjener mindre enn menn. SV vil ta Bergen i feministisk retning ved å kjempe for reell likestilling og frigjøring. Målet vårt er et samfunn hvor alle har råderett over egen kropp og kan leve ut sin identitet, kjærlighet, seksualitet og kjønnsuttrykk basert på likeverd og samtykke, uten fare for å bli diskriminert og trakassert.

SV er et klima- og miljøparti. Bergen skal være en by med frisk luft og grønne byrom, der hensynet til å få ned klimautslipp har første prioritet. De fleste skal kunne gå eller sykle til arbeid, skole og fritidsaktiviteter, og kollektivtilbudet skal være et reelt alternativ til privatbilisme. Slik er ikke Bergen i dag. Klimautslippene fortsetter å øke, naturområder går tapt og privatbilen tar fortsatt for stor plass. SV vil gjøre Bergen til nullutslippsby med ambisjoner om å bli ledende i bærekraftig byutvikling, der verken folkehelse eller natur trues av forurensing.

SV er et antirasistisk parti. Et inkluderende samfunn er et raust samfunn der alle mennesker får mulighet til å bidra med sine ressurser, uavhengig av hvor de kommer fra eller hvilken hudfarge de har. Ingen skal utsettes for diskriminering, ekskludering eller rasisme. Slik er ikke Bergen i dag. Personer med minoritetsbakgrunn blir utsatt for diskriminering på boligmarkedet og i arbeidslivet. Mange opplever å bli møtt med hverdagsrasisme og fordommer. SV vil ta Bergen i en annen retning. Vi vil gjøre Bergen til en by uten diskriminering der det jobbes aktivt og systematisk for å bekjempe rasismens samfunnsødeleggende kraft i alle tilgjengelige kanaler; på skoler, i idretten, på boligmarkedet og i arbeidslivet.

SV er et fredsparti som jobber for å fremme internasjonal solidaritet. Konflikter må løses gjennom faktabasert dialog, lokalt, nasjonalt og globalt. SV ønsker at Bergen kommune skal være en atomvåpenfri sone og at Bergen kommune aktivt arbeider for et forbud mot anløp av atomdrevne fartøy og fartøy som har atomvåpen om bord. SV mener alvor med at Bergen skal være en menneskerettighetsby. Vi vil ta imot flere mennesker på flukt, sikre papirløse nødvendig helsehjelp og nekte å handle med selskap som holder til i skatteparadis eller okkuperte områder.

Med dette som utgangspunkt vil SV gi alle som bor i Bergen mulighet til å leve gode og verdige liv. Bli med å ta kampen for de mange – ikke for de få. Stem SV!

Innholdsfortegnelse

Del 1 Velferd	5
Profittfri velferd.....	5
Oppvekst og utdanning	6
Barnehage.....	6
Skole	7
Skolefritidsordning (SFO).....	10
Kulturskolen.....	11
Studentbyen Bergen.....	11
Voksenopplæring.....	12
Rekruttering og utdanning	13
Barnevern	13
Helse	14
Fastlegekrisen.....	15
Psykisk helse	15
En god eldreomsorg	16
Visjoner for framtidens eldreomsorg	16
Hjemmetjenestene.....	18
Sykehjem og omsorgsboliger	18
Tjenester for mennesker med utviklingshemming	19
Rusomsorg.....	21
Bolig.....	23
Demokratisk boligsatsing	23
Gode kommunale boliger	24
Ta tilbake styringen	24
Kultur.....	25
Det frivillige kulturlivet.....	26
Det profesjonelle kulturlivet	26
Det kommunale kulturtilbudet.....	27
Kultur for barn og unge	28
Idrett, friluftsliv og frivillighet.....	29
Et mangfoldig og inkluderende idrettstilbud	29
Aktivt friluftsliv og styrket allemannsrett.....	30

Forutsigbare og gode rammer for frivilligheten.....	31
Del 2 Makt og fordeling.....	33
Krafttak mot fattigdom og sosial ekskludering	33
En by uten fattigdom.....	33
Ingen barn skal vokse opp i fattigdom	35
Arbeidsliv.....	36
Et arbeidsliv uten sosial dumping.....	36
Kommunen som arbeidsgiver.....	37
Arbeidsforberedende trening og varig tilrettelagt arbeid.....	39
Demokrati.....	40
Fra byrådsmakt til folkemakt.....	40
Et reelt lokaldemokrati.....	41
Fra tilskuerdemokrati til deltakerdemokrati	41
Tillitsreform	42
Fra pengemakt til folkemakt	43
Demokratisk byutvikling.....	44
Del 3 Klima, natur og miljø	45
Klima.....	45
Klimakutt nå	45
Klimatilpasning	46
Naturmangfold og dyrevelferd.....	47
Byutvikling	48
Kortreist byliv med null utslipp	48
De gode nabolagene.....	49
Gode byrom.....	50
Levende sentrum.....	51
Kulturminner	51
Transformasjon av Dokken og Laksevåg	52
Transport	54
Bane til alle bydeler.....	54
Sykkelsatsing.....	55
Mikromobilitet og el-løperhjul	56
Mindre bilbruk.....	56

Økt trafiksikkerhet	58
Buss og tog	58
Dra til sjøs	59
Miljøforurensing	60
Frisk luft	60
Til kamp mot plastforurensing	61
Energi	61
Grønn omstilling og sirkulær økonomi	63
Redusert forbruk, og mer deling, gjenbruk, gjenvinning og resirkulering	63
Grønt næringsliv	64
Havnæringene	65
Bygg og anlegg	66
Reiseliv	67
Landbruk	68
Del 4 Frigjøring og kamp mot diskriminering	69
Feminisme	69
Kvinner og arbeid	69
Barselomsorg	69
Kjønn, kropp, seksualitet, vold og sosial kontroll	70
Skeiv frigjøring	71
Antirasisme	73
Funksjonsvariasjon	75
Del 5 Fred og internasjonal solidaritet	77
Etisk handel	77
Fredsby	78
Mennesker på flukt	79

Del 1 Velferd

Profittfri velferd

Skattepenger skal gå til felles velferd, ikke til privat profitt. SV vil derfor stanse den profitten som går til velferdsprofitørene. Samfunnet er ikke tjent med at skattepenger havner i private lommer eller i skatteparadis. Ivaretaging og utvikling av vår felles velferd er for viktig til at den kan overlates til kommersielle interesser.

Formålet med våre felles velferdstjenester er å sikre at alle som trenger det får tilgang til en god og trygg velferd. Velferdsprofitørene har kortsiktige og kommersielle motiv for å involvere seg på områder som tradisjonelt har hørt til det offentliges ansvar. Velferdsprofitørene har som mål å tjene så mye som råd er, på kortest mulig tid, på oppdrag fra det offentlige. Profitten skapes i hovedsak gjennom å redusere utgiftene til bemanning, lønn, pensjon og andre driftsmidler. Regningen for dette blir betalt av de ansatte, og av de som trenger tjenestene: barn, eldre, syke og pleietrengende.

Bemanningsbyråer som leier ut arbeidskraft til kommunen er også blant velferdsprofitørene. At velferden formelt driftes av kommunen er derfor ikke godt nok. Bergen SV vil at kommunens velferdstjenester skal drives fullt ut av kommunalt ansatte. Også vikarer må få kommunen som arbeidsgiver.

Når private aktører driver velferdstjenester, hindrer det offentlig innsyn i og demokratisk styring av tilbudet. I tillegg blir det vanskeligere å sikre offentlige stordriftsfordeler, god brukertilpasning og moderne tjenesteutvikling.

SV vil:

- at ingen private interesser skal kunne ta ut profitt fra velferden.
- at kommersielle aktører skal fases ut av samtlige av de velferdstilbudene som Bergen kommune yter overfor innbyggerne i kommunen.
- at Bergen kommune skal ta det fulle og hele ansvar for den operative driften av velferdstjenestene. Ideelle aktører og frivilligheten kan aldri erstatte det offentlige sine velferdsytelser.
- at ingen private eller ideelle aktører som inntil videre utfører velferdstjenester i eller for kommunen skal gjøre dette med lavere bemanning, eller dårligere lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår enn det Bergen kommune selv tilbyr på sammenlignbare områder.
- at Bergen kommune avvikler bruk av bemanningsbyråer i velferden, og satser på kommunalt ansatte vikarer i hele, faste stillinger.
- redusere kommunalt byråkrati gjennom å satse på kommunal operativ drift istedenfor anbudsprosesser, og bruke pengene som kommunen sparer til å øke kvaliteten i tjenestene.

Oppvekst og utdanning

Læring gjennom hele livet er et viktig mål. Gjennom gode og trygge barnehagetilbud, en god skole og skolefritidsordninger vil SV at alle barn og unge skal ha en trygg barndom og gode oppvekstvilkår uavhengig av sosial bakgrunn. Alle barn må få oppleve mestring, tilhørighet og trivsel i hverdagen.

Barnehage

Barnehagen er både et sosialt og et pedagogisk tilbud. Barnehagen er også det første steget i utdanningsløpet, og må derfor være gratis for alle barn. Barnehagene må gi et godt pedagogisk tilbud tilpasset det enkelte barn og den samlede barnegruppen. Barnehagen er også et omsorgstilbud, med personalet som betydningsfulle omsorgsutøvere i samspill med de foresatte. Kunnskap til å forstå og møte barnas behov i hverdagen skal være en del av den profesjonelle omsorgskompetansen i barnehagen. Lek og fritid har en egenverdi for barns utvikling, og skal gis plass i hverdagen.

Barnehagene og de tilsatte pedagogene utfører et særlig viktig arbeid for barnas språkutvikling. Vi trenger barnehager med gode pedagogiske tilbud, godt samarbeid med skolene og en tydelig plass i Bergens mange nærmiljøer. Nærbarnehager legger til rette for et bedre og mer helhetlig samarbeid mellom barnehagen og skolen. Pedagogiske ledere må ha tid og rom for å iverksette og lede det pedagogiske arbeidet i barnehagen, og sørge for at alle barn får et tilrettelagt tilbud.

Bergen trenger flere kommunale barnehager og færre profitt-barnehager. SV sitt mål er at alle skattepenger i form av statstilskudd og egenandeler skal brukes på drift av kommunale barnehager, ikke til profitt for private og kommersielle barnehager.

Barn som vokser opp i Bergen sentrum møter lite ulendt terreng. Det er derfor viktig å legge til rette for utfordringer i uteområder der barna øver på balanse og andre motoriske ferdigheter. Nye barnehager i Bergenhus skal bygges på allerede utbygde tomter eller på områder som i dag er asfaltert. Eksisterende grønne områder skal spares, også ved bygging av midlertidige barnehager. I løpet av perioden skal det bygges en ny barnehage på Møhlenpriskaien.

SV vil:

- at alle barn skal ha rett til barnehageplass i sitt eget nærmiljø. Hovedregelen skal være at alle skal ha førsterett til barnehageplass innenfor sin skolekrets. Hvis det ikke ligger noen barnehage i skolekretsen, skal man få plass i en barnehage i nærmeste skolekrets.
- prioritere barn som har søsken på skolen ved barnehageopptak til barnehager i oppvekststun.
- at bemanningsnormen i barnehagen skal gjelde i hele den enkelte barnehage sin åpningstid.
- at det skal være rullerende barnehageopptak.
- at fysisk aktivitet og friluftsliv skal ha stor plass i barnehagen. Dette er særlig viktig for de barnehagene som ligger i sentrum i Bergen.

- gjøre mattilbudet i barnehager i Bergen gratis, og gradvis redusere foreldrebetalingen på vei mot et fullt ut gratis barnehagetilbud.
- styrke de ansattes kompetanse gjennom etter- og videreutdanning, som blant annet skal sikre at personalet har nødvendig teoretisk og praktisk kunnskap om barns språkutvikling, samt mat- og ernæringsbehov.
- at den enkelte barnehagen sitt behov for kompetanse må danne grunnlag for kompetanseutvikling.
- styrke ledelsesressursen i de kommunale barnehagene.
- styrke det pedagogiske tilbudet til barn med særlige behov.
- sikre tegnspråklige barns språklige rettigheter og gi dem tilgang på et fullverdig tegnspråkmiljø i barnehagen. Opplæringen skal ivareta tegnspråkets kultur og historie.
- øke andelen kommunale barnehageplasser i Bergen. Forventet vekst i plasser skal komme blant de kommunale, ikke i de private barnehagene.
- at kommunen, der det er hensiktsmessig, skal ta over private barnehager som legger ned driften eller selges.
- hindre all profitt til velferdsprofitørene i barnehagesektoren, blant annet gjennom å kreve minst like gode lønns-, arbeids-, og pensjonsvilkår som det er i de kommunale barnehagene.
- sikre at også de kommunale barnehagene innfører seniortiltak som gjør det mulig for eldre tilsatte å være i arbeid fram til pensjonsalder.
- gjøre alle områder rundt barnehager trafiksikre, med tiltak som begrenser biltrafikken.
- legge til rette for økt bruk av nynorske bøker, sanger og sangleker i barnehagen.
- legge til rette for samiske kulturelle og språklige innslag i barnehagen.

Skole

SV vil ha en skole som sikrer alle elever like rettigheter og uendelige muligheter. Det er viktig at alle barn og unge opplever mestring. Vi trenger en skole med nok ressurser, kompetanse, nok lærere og andre tilsatte og god dialog med foreldre og foresatte, framfor konkurranse og kutt.

Gjennom økt lærertetthet, god tilpasset opplæring, tilgang til frukt og grønt, et gratis skolemåltid og styrkede vaktmestertjenester, sikrer vi en god skoledag og gode skolebygg. SV vil arbeide for en skole der leksehjelp, mat, kulturtilbud og fysisk aktivitet er en del av hverdagen. Vi vil ha en skole som er basert på å gi tillit til lærerne. Det er en utfordring at assistenter og ufaglærte i for stor grad står for spesialundervisningen i skolen. De som har ansvaret for denne undervisningen, må ha relevant

pedagogisk/spesialpedagogisk kompetanse, og det må satses på faget i skolens utviklingsarbeid. Dette er viktig både for å sikre et likeverdig opplæringstilbud og et godt læringsutbytte.

Elever lærer også andre steder enn inne i klasserommet. Den praktiske tilnærmingen må få større plass. Skolen skal gi elevene helsefremmende og relasjonsskapende kompetanse. Arbeidslivsfaget skal bidra til at elever på ungdomstrinnet får kjennskap til fag- og yrkesopplæring gjennom erfaring med arbeidslivet.

SV vil ha en skole med nulltoleranse for mobbing, seksuell trakassering, diskriminering, rasisme, trusler og vold. Samtidig må skolene bli bedre til å fange opp elever som utsettes for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. En styrket skolehelsetjeneste samt barne- og ungdomsarbeidere, miljøterapeuter/miljøarbeidere og sosialarbeidere med solid faglig kompetanse på disse områdene, er et viktig bidrag i grunnskolen. Mange ulike yrkesgrupper og ressurser trengs for å skape den gode oppveksten for et barn. Ulik kompetanse og erfaring skaper bedre forståelse for det enkelte barn.

Skolen er den viktigste fellesarenaen i mange nærmiljøer. Veldrevne, trygge, åpne og inkluderende skoler står derfor sentralt i arbeidet med å skape gode nærmiljøer i Bergen.

Kapasiteten på skolene i Bergen sentrum er for lav. Mange av barneskolene og Rothaugen ungdomsskole har langt flere elever enn de er beregnet for, og elevtallene vil øke i årene som kommer. Situasjonen er akutt. Bergen kommune må løse situasjonen både på kort og lang sikt. Det må sørges for egnede lokaler innenfor skolekretsen. SV støtter etablering av en ny ungdomsskole på Dokken, men det er for langt frem i tid for å løse dagens situasjon. Det må derfor bygges eller etableres minst én ny ungdomsskole i Bergen sentrum i neste periode.

Bergen kommune har vedtatt at alle nye skoler skal bygges som baseskoler. Flere av de etablerte baseskolene medfører bekymring knyttet til svært store elevgrupper, mye støy og krevende læringsforhold for noen elever. SV vil at det gjennomføres en evaluering av hvordan baseskolene fungerer før nye blir bygget.

SV vil:

- at grunnskolen i Bergen skal være gratis. Dette innebærer også at skoleutstyr som ryggsekk, sko til bruk i kroppsøving, pennal og skrivesaker er gratis.
- at lekser skal løses på skolen der elevene kan få hjelp av kvalifiserte fagpersoner.
- sørge for at alle tegnspråklige elever får ivaretatt retten til opplæring i og på tegnspråk på en fullverdig måte.
- ha flere og kvalifiserte lærere; sikre SVs lærernorm på skolenivå, med maksimalt 15 elever per lærer på første til fjerde trinn og maks 20 på femte til tiende trinn.
- at de som har ansvaret for spesialundervisningen har relevant pedagogisk/spesialpedagogisk kompetanse.

- at Bergen kommune skal opprette miljøteam på skolene for å sikre at alle elever får en tilrettelagt opplæring slik som de har rett på etter opplæringsloven. Disse teamene må bestå av ansatte med ulik kompetanse for å kunne gi et helhetlig tilbud ut fra de enkelte elevene sine behov.
- at skolen skal være opptatt av tidlig innsats og sosialt utjevne og forebyggende tiltak, ved å gi elevene tilbud om fysisk aktivitet, kulturtilbud og skolemat.
- tilby LIM - *Lekser, idrett og mat* til barn i 5.-7. trinn, først til skoler i levekårsutsatte områder.
- tilby tegnspråk som fremmedspråk.
- sikre at svømmeopplæring er skolens ansvar, og at nye skoler skal planlegges med svømmebasseng.
- at det ikke skal gjennomføres gudstjenester i skolens undervisningstid. Dersom det likevel gjennomføres skal det alltid praktiseres aktiv påmelding, og det skal alltid være et likeverdig alternativ til gudstjeneste i skoletiden.
- arbeide for en skole uten mobbing og sikre at arbeid mot mobbing, diskriminering, rasisme og seksuell trakassering kommer på dagsorden.
- styrke seksualundervisningen i skolen, og sikre at den også omhandler kjønn, mangfold, lyst, respekt og grensesetting, samt viktigheten av et aktivt samtykke.
- styrke skolehelsetjenesten og øke den sosialfaglige kompetansen i skolen.
- at alle barn skal kunne gå og sykle trygt til skolen.
- ha kurs i selvforsvar for jenter i 10. klasse.
- gjennomføre konkrete tiltak for trafikkreduksjon og -sikring ved alle skoler, som en del av «Hjertesone»-prosjektet.
- sørge for at alle skoler har et godt inneklima og helsevern godkjenning.
- sikre at alle kommunens skoler er universelt utformet og tilgjengelige, slik at alle elever kan gå på sin nærscole.
- ruste sentrumsskolene for vekst. Sentrum preges av stor tilflytting av barnefamilier, men for små skoler. Alle sentrumsskolene må bygges ut, og det bør bygges minst én ny permanent ungdomsskole i Bergenhus i løpet av bystyreperioden.
- at skolene skal ha fasiliteter som gjør at de kan brukes på ettermiddag, kveld og helg. Gymnastikk-, kultursal og lignende må være tilgjengelig for idrettslag, korps, kor og lignende. Skolene skal være nærområdets hjerte, ikke mørklagte bygg.

- forbedre tilpasset opplæring og spesialundervisning gjennom kommunal satsing og oppfølging. Elever med særlige behov har samme krav på å oppleve mestring og fremgang i et inkluderende læringsfellesskap.
- at skolene i større grad skal kunne styre utviklingsarbeidet til områder de selv føler behov for.
- at elever skal ha krav på vikar fra første dag. Det gjelder særlig elever som trenger spesialpedagogiske tiltak og oppfølging.
- styrke skolenes økonomi.
- at kommunen legger til rette for at elever kan velge nynorsk og at det blir lagt til rette for nynorske parallellklasser. Kommunen må være aktiv når det gjelder ulike tiltak og prosjekter som kan være positive for bruk av nynorsk i skolen.
- at den nåværende ledelsesmodellen i grunnskolen i Bergen evalueres og at det blir attraktivt å søke på ledige skolelederstillinger i grunnskolen i Bergen.
- at skolelederne i Bergensskolen får mer tid til å utøve pedagogisk lederskap og at de får redusert unødvendige byråkratiske rapporteringskrav.
- at det skal finnes en antirasistisk handlingsplan på alle skoler.
- årlig kartlegge ønsket om undervisning både i og på samiske språk i Bergen kommune og sikre undervisningstilbud for samiske språk i grunnskolen, lokalisert sentralt i Bergen kommune. Opplæringen må gis av lærere med nødvendig kompetanse.

Skolefritidsordning (SFO)

Skolefritidsordningen er en stor del av mange barns liv. Derfor er det viktig at den har en annen rolle enn skolen, med læringsstøttende aktiviteter og lek som metode. Tilbudet bør gjelde alle barn uavhengig av foreldrenes inntekt. Samarbeidet mellom skole og SFO må styrkes som et første skritt mot en mer helhetlig skoledag.

Aktiviteter som er naturlig for barn å delta i, koster penger i form av kontingenter og utstyr. Barn i familier med vedvarende lav inntekt risikerer derfor å falle utenfor slike tilbud. SFO er en naturlig arena for å tilby ulike tilbud av fysisk aktivitet og ulike tilbud innenfor kulturskolen. SFO bør være gratis slik at alle får mulighet til å delta. Gratis SFO må bety at også maten skal være gratis, matpengene må vekk. I dag er oppsigelsestiden for lang, særlig for familier med usikker økonomi. Oppsigelsestiden må kortes ned.

SV vil:

- at barn med særlige behov får samme rettighetsfestede ressurs i SFO-tiden som i skoletiden.
- ha en bemanningsnorm med minst 1 pedagog/barne- og ungdomsarbeider pr. 10. elev.

- senke foreldrebetalingen for SFO på veien mot at tilbudet innlemmes i skolen som del av skoledagen.
- innføre søskenmoderasjon mellom barnehage og SFO
- sikre en innholdsrik SFO med organiserte aktiviteter som kultur og idrett.
- styrke samarbeidet mellom SFO, kulturskolen og idrettslag.
- ha standardkrav til kvalitet, slik at SFO-tilbudet ikke varierer for mye mellom skoler.
- vurdere felles SFO-åpningstider for alle skoler.
- sikre at flere tospråklige barn deltar i SFO.
- at mattilbudet på SFO skal være velsmakende, trygt, sunt og miljøvennlig, og følge Helse- direktoratets retningslinjer for mat og måltider i skolen.

Kulturskolen

Kulturskolen er det viktigste opplæringstilbudet for barn og unge som ønsker å utvikle sine kunstneriske evner innen sang og musikk, dans, billedkunst og andre uttrykksformer. SV vil øke ressursene til Bergen kulturskole. Det er viktig at enda flere elever får en reell mulighet til å utvikle sine praktisk-estetiske ferdigheter.

SV vil:

- at alle barn og unge skal få tilbud om undervisning på kulturskolen, og ikke ekskluderes på grunn av for høy deltakeravgift.
- at barn og unge på sikt skal få gratis kulturskole som en del av en helhetlig skoledag.
- at kulturskolen gir et allsidig tilbud, slik at flest mulig kan få ønsket opplæring.
- øke antallet elevplasser i kulturskolen.
- ha forsøk med kulturskoletime inn i SFO.
- gjøre kulturskolen mer tilgjengelig, enklere og fleksibel, slik at man ikke risikerer å betale for tilbud som ikke blir brukt.

Studentbyen Bergen

Forskning og utdanning av høy kvalitet kan bidra til bærekraftig utvikling, verdiskaping og velferd. Høyere utdanning er først og fremst et nasjonalt ansvar, men Bergen SV vil at også kommunen skal satse på studentene og bidra til at Bergen blir en enda bedre studentby. Et tilstrekkelig antall studentboliger, god tilgang til helsetjenester, kollektivtransport og et rikt og variert kulturtilbud er nødvendig for å gi like og gode muligheter til alle studenter.

SV vil:

- tilrettelegge for bygging av minst 1000 nye ikke-kommersielle studentboliger i Bergen i løpet av valgperioden.
- se utbygging av studentboliger i et byutviklingsperspektiv. Dokken, Bygarasjen, Mindemyren og Kronstad er områder som er godt egnet for studentboliger.
- låne bort egnede tomter til Sammen (Studentsamskipnaden på Vestlandet) sine flyttbare modul-studentboliger.
- forskuttere statlige tilskudd til studentboliger.
- sørge for god tilrettelegging for sykling, og arbeide for at kollektiv- og bysykkeltilbudet blir styrket ved studentboliger og de største utdanningsinstitusjonene.
- bedre samordningen mellom Sammens velferdstjenester, psykologiske hjelpetjeneste, kommunens tjenester, og støtte studenthelsetjenesten økonomisk.
- at kommunen tilbyr flere studierelevante sommerjobber og praksisplasser gjennom å styrke samarbeidet mellom utdanningsinstitusjonene og kommunens etater og virksomheter.
- innføre kulturkort for studenter.
- aktivt støtte studentenes kulturliv.
- at Bergen kommune skal praktisere BPA-ordningen slik at studenter med funksjonshemming gis en likestilt mulighet til å gjennomføre sin valgte utdanning.
- sørge for at kommunen har et tett samarbeid med studentdemokratiene på utdanningsinstitusjonene, og aktivt etterspørre deres innspill i saker som er relevante for studentene.

Voksenopplæring

En god voksenopplæring er viktig i forhold til muligheter for studier og arbeid, livslang læring og integrering. Mennesker med høyere utdanning og mennesker uten skolegang som kommer til Norge, har rett og plikt til å lære seg norsk og kvalifisere seg for deltaking i arbeid eller videre studier. Voksenopplæringen i Bergen må ivareta et mangfold av deltakere med ulike behov og forutsetninger.

En del innvandrere og flyktninger som kommer til Bergen har liten eller ingen skolebakgrunn. Mange av disse bærer også på traumer og plager. Bergen kommune må legge til rette for arbeidsplasser med lavere krav til norskkferdigheter, og styrke muligheten for at deltakere med lav formalkompetanse kan kombinere opplæring i norsk og samfunnsfag med praktisk arbeid.

SV vil:

- styrke karriereveiledningen og rådgivningstjenesten i voksenopplæringen slik at deltakerne raskt kan komme ut i arbeidslivet eller videre utdanning.

- at deltakere i voksenopplæringen uten fullført grunnskole skal få tilpasset basisopplæring i norsk, IKT, matematikk, samfunnsfag og naturfag.
- at voksenopplæringen skal gi alle mulighet til å arbeide seg fram til å bestå norskprøven. Det er denne dokumentasjonen på språkkunnskap som etterspørres i arbeidslivet.

Rekruttering og utdanning

Arbeidslivet trenger fagarbeidere også i fremtiden. Bergen må utøve en lærlingepolitikk som bidrar til at det utdannes nok fagarbeidere. Bergen kommune skal satse på yrkesfagene gjennom lærlingeordningen.

SV vil:

- stille vilkår gjennom anbudspolitikken om at bedrifter som utfører arbeid på vegne av Bergen kommune tar inn nok lærlinger og rekrutterer lærlinger etter endt læretid.
- inkludere opplæring i arbeidslivsrettigheter i introduksjonsprogrammene for flyktninger.
- utvikle egne trainee- og arbeidstreningsprogram i samarbeid med arbeidsgiverorganisasjoner og arbeidstakerorganisasjoner. Disse bør rettes spesielt mot innvandrere.
- øke antall lærlinger i kommunen på alle relevante fagområder.

Barnevern

En god barndom varer hele livet – og i generasjoner. SV vil arbeide for at alle barn får en god og trygg oppvekst. I et solidarisk samfunn har alle voksne et ansvar for alle barn og unge. Barnevernet må sikres de ressursene som trengs for å sikre at barn og unge i Bergen får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.

Et solid og kompetent barnevern er viktig, både for de enkelte barn og unge sin del, og også i kampen mot økte sosiale forskjeller. SV vil styrke det forebyggende arbeidet i barnevernet gjennom pedagogisk-psykologisk tjeneste, helsestasjoner, skolehelsetjenesten, samt barne- og ungdomspsykiatrien. Den tverrfaglige kompetansen må styrkes og utvikles slik at tjenestene sammen bedre evner å analysere komplekse saker og alternativ til tiltak. Barnevernet må oppleves som en ressurs for foreldre i alle livssituasjoner, og samarbeidet med hjemmet må styrkes.

Vold og seksuelle overgrep mot barn er et alvorlig samfunnsproblem. Innsatsen for å avdekke slike overgrep må økes, samtidig som det forebyggende arbeidet styrkes.

SV vil:

- at hver krone i barneverntjenesten kommer barn og unge til gode. Ordningen med utstrakt bruk av tjenester som settes ut på anbud avsluttes. Kommunen skal opprette egne avdelinger som tar seg av tjenestene. Samarbeid med ideelle aktører kan vurderes videreført der den faglige kompetansen er ivaretatt.

- styrke bemanningen i barnevernet gjennom å innføre en veiledende bemanningsnorm på 9 - 15 barn per kontaktperson, i dialog med de tilsattes organisasjoner.
- øke de tilsatte i barnevernet sin kompetanse og innføre en tillitsreform i barnevernet, samt sikre tid til faglig utvikling og systematisk veiledning som fremmer kompetanse, kritisk selvrefleksjon og god rolleforståelse for alle ansatte i etaten.
- øke kompetanse i operativ ledelse av barnevernet som fremmer kritisk selvrefleksjon, god rolleforståelse, styring og kontroll.
- styrke barneverntjenestens kompetanse innenfor fagfeltene rus, psykiatri og traumeforståelse, og legge til rette for en bedre og bredere oppfølging av barn i fosterhjem.
- øke barneverntjenestens flerkulturelle kompetanse og starte opp et dialogprosjekt mellom innvandrergupper og barnevernet.
- prioritere tiltak for å få lavere gjennomtrekk blant tilsatte i etaten gjennom status- og kompetanseheving, samt lønns- og ansiennitetsordninger som gjør at fagfolk står lenger i stillingene.
- styrke Utekontakten.
- gjenopprette Lavterskel kveld i alle bydeler, med et samtaletilbud til barn, ungdom, gravide og familier med behov for hjelp, råd eller veiledning på ettermiddager og kveldstid.

Helse

Helse omhandler forutsetningene for at mennesker holder seg fysisk og psykisk friske og at de unngår sykdom. Bergen kommune skal ha en helse- og omsorgstjeneste som gir alle som bor og oppholder seg i Bergen kommune de helse- og omsorgstjenestene de til enhver tid har behov for.

Alle innbyggere i Bergen skal være trygge på at de får den hjelpen de trenger uavhengig av hvor i kommunen de bor eller hvilken økonomi den enkelte innbygger har. Alle skal sikres en likeverdig helsetjeneste, både når det gjelder kvalitet og tilgjengelighet. Helsetjenesten må være helhetlig og faglig kompetent. For å kunne gi målrettede og faglig forsvarlige tjenester må de ulike kommunale etatene innen helse- og omsorgsfeltet samarbeide langt tettere enn i dag. Det samme gjelder forholdet til de statlige tjenestene innenfor det samme området.

Helsetjenesten skal dekke behovet til den enkelte innbygger og ikke behovet for inntjening til kommersielle helseaktører. God helse skal ikke være avhengig av den enkeltes lommebok. Helse skal ikke være butikk. Helsetjenesten i kommunen må være tilpasset den enkelte bydelen sine ulike utfordringer. Fastlegeordningen må styrkes for å ivareta innbyggernes behov. Den kommunale innsatsen når det gjelder forebygging og tilgang til grunnleggende behandling må styrkes for hele befolkningen, fra barn i barnehagealder til byens eldste.

Den som har skoen på vet best hvor den trykker. SV mener derfor at det er viktig og vesentlig å ta hensyn til pasienters ønsker og behov. Dette gjøres gjennom en tydelig medvirkning fra brukerens side i alle ledd av helsetjenestene. Bergen må ha en helsetjeneste som er tilpasset den enkeltes behov og utfordringer. Dette krever samhandling mellom ulike behandlere og profesjoner. En helhetlig tilnærming til helse- og omsorgsfeltet sørger for at pasient, bruker og pårørende får nødvendig hjelp og opplæring. Et effektivt helsearbeid er forebyggende, gjennom å bygge gode og sunne skole-, arbeids- og bomiljø. Gode helsefremmende tiltak vil være med på å sikre de som bor og oppholder seg i Bergen en god helse. Slike tiltak omfatter økt satsing innen skolehelsetjenestene, fysisk aktivitet for barn og unge, tiltak mot mobbing i barnehage, skole og i arbeidslivet.

SV vil:

- forby all retusjert reklame i kommunen i arbeidet med å motvirke kroppspress.
- ha bedre offentlig behandlingstilbud på kvinnehelse.

Fastlegekrisen

Fastlegene er en viktig del av primærhelsetjenesten, og skal hovedsakelig jobbe med diagnostisering, behandling og oppfølging av sykdom og lidelse. Fra fastlegeordningens start i 2001 har det blitt stadig flere personer med kroniske og alvorlige lidelser som er hjemmeboende og som trenger oppfølging av fastlegen. Sykehusene skriver dessuten ut pasienter raskere enn før, og mye ansvar for oppfølging er overført til kommunene og fastlegene.

På grunn av økende arbeidsmengde har gjennomsnittlig listelengde gått gradvis ned, men fastlegene har likevel fått lengre og mer krevende arbeidsdager. Mange erfarne fastleger har sluttet eller vurderer å slutte. Sviktende rekruttering gir igjen et problem der fastlegene egentlig ikke kan oppfordres til å redusere listelengdene sine, fordi det ikke er noen nye fastleger til å ta over. I Bergen er fastlegekrisen akutt og omfattende, og må løses raskt.

SV vil:

- etablere flere kommunale fastlegekontor med faste stillinger og normal arbeidstid.
- legge til rette for faglig utvikling for fastlegene i Bergen.
- styrke den kommunale legevakten.

Psykisk helse

Alle har en psykisk helse. Psykiske helseproblemer kan være like alvorlig som somatiske helseproblemer. Ifølge Folkehelseinstituttet vil omtrent 40 % av oss få en psykisk lidelse i løpet av livet og så mange som mellom 500 og 600 tar sitt eget liv i Norge hvert år. Likevel blir ikke alltid psykisk helse tatt på like stort alvor som somatisk helse.

Det er viktig med forebyggende psykisk helsevern og tidlig identifisering og behandling av psykisk uhelse. Det er viktig å holde fokus på at det er flere faktorer enn det rent kliniske som spiller inn på den psykiske helsen. En viktig årsak til utvikling av psykisk uhelse er lav sosioøkonomisk status. Utjevning av sosiale og økonomiske forskjeller er derfor viktig for god psykisk helse. Skolen er sentral i

arbeidet med å forebygge psykiske helseplager. Det må derfor settes inn nok ressurser til å øke kompetansen på psykisk helse hos både elever og undervisningspersonale.

For å sikre god psykisk helse hos unge er det viktig at kommunen har et system som fanger opp dem som faller utenfor skole og arbeid. Ungdom i Bergen må ha et tilbud som hjelper dem tilbake i aktivitet. Ungdomstilbudet ved sosialtjenesten må derfor opprettholdes.

Fra 2020 er det krav om kommunepsykolog i alle kommuner. I Bergen har vi i dag kommunepsykologer for barn, men ikke for voksne. Det er ønskelig å utvide tjenesten til å inkludere lavterskeltilbud for voksne for å sikre tidlig identifisering og behandling av psykiske helseplager.

SV vil:

- øke kompetansen på psykisk helse i barnehage og skole, blant annet gjennom kompetanseheving for personalet i å identifisere barn med behov for ekstra oppfølging.
- at flere ansatte i skolen skal være fagarbeidere.
- ha flere psykologer i skolehelsetjenesten.
- at det innføres et eget fag i ungdomsskolen om psykisk helse og livsmestring.
- at det opprettes flere rusfrie møteplasser for ungdom i de ulike bydelene.
- gi barn tilstrekkelig kompetanse i sunn bruk av sosiale medier.
- beholde ungdomstilbudet i NAV for de som faller utenfor skole og arbeid, og erstatte dagens aktivitetsplikt med en aktivitetsrett.
- styrke forebyggende psykisk helsevern og tidlig intervensjon for å sikre en nullvisjon for selvmord.
- ha et lavterskeltilbud med psykologhjelp for voksne.
- øke bruken av erfaringskonsulenter.

En god eldreomsorg

Livskvalitet og verdighet i alderdommen er SV sitt mål for eldreomsorgen i Bergen. Mange eldre har god helse, lever aktive liv og er viktige bidragsyttere i familie og samfunn. Samtidig er det også mange som får ulike fysiske og psykiske helseplager og som trenger gode og varierte offentlige tjenester, samt kommunale tilbud av høy kvalitet. Dessverre får ikke alle den hjelpen de trenger og fortjener i dag. For at de skal få det, må vi være villig til å investere mer i eldreomsorgen fremover.

Visjoner for framtidens eldreomsorg

Gode og trygge nabolag er avgjørende for en god alderdom. I alle nærmiljø bør det finnes et bredt boligtilbud slik at en ikke er nødt til å flytte fra gode naboer og trygge sosiale nettverk når behovene og livssituasjonen endrer seg. En god eldreomsorg handler om å gjøre det lettere for eldre å ivareta

sosiale nettverk, også når helsen skranter eller bevegelsesevnen blir redusert. Dette er avgjørende for å forebygge ensomhet og depresjon blant eldre. God omsorg handler også om at alle får den hjelpen de trenger når de trenger den. Det betyr at Bergen kommune både må ha et variert og mangfoldig tilbud til eldre, samtidig som det må være god nok kapasitet i tilbudet. I tillegg må Bergen kommune ha faktisk kunnskap om hva eldre mennesker ønsker seg av tilbud for å kunne imøtekomme de reelle behovene.

SV vil:

- at alle eldre skal ha mulighet til å leve gode liv og få størst mulig grad av medbestemmelse.
- kreve universell utforming i alle nye boliger slik at færre eldre blir nødt til å forlate sine hjem og nabolag mot eget ønske hvis bevegelsesevnen blir dårlig.
- at alle eldre skal ha tilbud om meningsfulle aktiviteter uansett helse og funksjonsnivå.
- etablere støtteordninger for heis i eldre bygårder.
- ha fullgodt tegnspråklig tilbud i eldreomsorgen og samarbeide med andre kommuner slik at døve og tegnspråklige eldre kan søke plass i andre kommuner dersom bostedskommunen ikke har fullverdig tegnspråklig tilbud.
- sikre en flerfaglig tilnærming i eldreomsorgen, der ulike yrkesgrupper og profesjoner sammen bidrar til å skape en god og helhetlig tjeneste.
- involvere ansatte, eldre og pårørende aktivt i utvikling av tjenestene innenfor eldreomsorgen, slik at tilbudet blir bedre tilpasset den enkeltes behov.
- sikre god tilgang på lindrende (palliativ) behandling i slutfasen av livet. Døende skal kunne dø hjemme med kvalifisert hjelp og smertelindring dersom de ønsker det.
- avvikle ordningen med konkurranseutsetting og anbud i eldreomsorgen, og si opp alle avtaler med kommersielle omsorgsselskaper. Økning i plasser, enheter og kapasitet i eldreomsorgen skal komme innenfor det kommunale tilbudet.
- kartlegge ensomhet og psykiske helse blant de eldre i Bergen.
- undersøke behov og ønsker hos de eldre innbyggerne i kommunen for å kunne tilpasse tjenestene bedre for fremtiden.
- øke grunnbemanningen og satse på kompetanseheving i hele eldreomsorgen, særlig innen psykisk helse, slik at de ansatte får mulighet til å yte gode tjenester.
- at alle mottakere av pleie- og omsorgstjenester skal sikres et trygt, velsmakende og ernæringsmessig godt mattilbud.

Hjemmetjenestene

Mange eldre ønsker og er i stand til å bo hjemme, dersom de mottar rett og tilstrekkelig hjelp. Alle eldre som trenger hjemmetjenester, må få rett til selv å velge hva slags hjelp de skal få utført hjemme. Slik vil SV gi den enkelte bruker større mulighet til kontroll og selvbestemmelse i eget liv. Å yte god omsorg krever tid til å utvikle gode relasjoner og tillit mellom de som jobber i hjemmetjenestene og de som mottar hjelpen. Tjenestene må derfor organiseres på en måte som gjør at den enkelte slipper belastningen og utryggheten med å åpne hjemmet sitt for stadig nye personer.

SV vil:

- økte grunnbemanningen i hjemmetjenestene.
- at eldre mennesker har frihet til selv å disponere hjelpen de vil ha i hjemmet ved å innføre en halvtimes «aktivitetstid» hver uke for eldre med støttebehov.
- redusere egenandeler på hjemmetjenester.
- ha økt fokus på sosial omsorg i hjemmetjenestene for å forebygge ensomhet blant eldre.
- fjerne unødvendig byråkrati og måle- og telle-regimer gjennom å legge ned forvaltningsenheten for hjemmetjenestene, og i stedet innføre tverrfaglige team som bedre kan ivareta de eldre sine skiftende omsorgsbehov.
- at alle eldre skal kunne få faste hjemmehjelpere og hjemmesykepleiere.
- ha felles kommunal leveranse av god og næringsrik mat i hjemmetjenestene.
- tilby gode tekniske hjelpemidler til hjemmeboende eldre, der dette kan bidra til å øke trygghet, verdighet og øke eller opprettholde funksjonsnivået til den enkelte, samt sikre at det gis tilstrekkelig opplæring i hvordan hjelpemidlene brukes.
- etablere egne avlastningsordninger for pårørende til hjemmeboende pleietrengende.
- at retten til brukerstyrt personlig assistent (BPA) også skal gjelde etter fylte 67 år, fordi ordningen kan bidra til at eldre med nedsatt funksjonsevne kan opprettholde et aktivt, selvstendig liv.
- at kommunen gir hjemmeboende eldre bedre informasjon om retten til gratis tannbehandling.

Sykehjem og omsorgsboliger

Terskelen for å få sykehjemsplass i Bergen er i dag for høy. De som har sykehjemsplass, må få et tilbud som gir god livskvalitet. Sykehjemstilbudet må inkludere kulturopplevelser, aktiviteter, fysioterapi, ergoterapi, samt smakfull og næringsrik mat. Vi trenger også tilbud for dem som ikke vil eller kan bo hjemme, men som heller ikke trenger omfattende institusjonsomsorg på sykehjem. Et tilbud av den typen som de tidligere aldershjemmene sto for, trengs fremdeles.

SV vil:

- at alle som har behov for det, får sykehjemsplass eller omsorgsbolig innen en måned etter at behovet er fastslått av lege.
- at Bergen kommune skal bygge minst 450 nye sykehjems- og omsorgsplasser i tillegg til allerede vedtatt utbygging, for å nå nasjonalt mål om 25 % dekning for innbyggere over 80 år.
- ansette flere aktivitetsledere slik at ansvaret for gode tjenester ikke overlates til frivilligheten.
- innføre sertifiseringsordningen "Livsglede for eldre" på sykehjem, for å sikre livsglede gjennom aktiviteter som hagestell, sosiale aktiviteter og dyr i aktivitetstilbudet til eldre.
- ha flere leger på sykehjemmene, slik at hver lege går fra å ha ansvar for omtrent 100 pasienter til å ha ansvar for omtrent 70 pasienter.
- at det ansettes flere ruskonsulenter på sykehjemmene.
- at Bergen kommune sørger for at det etableres egne kjøkken på alle sykehjem.
- integrere sykehjem og omsorgsboliger i nærmiljøets aktiviteter slik at disse blir en naturlig del av lokalsamfunnet.
- utrede muligheten for å ha bydelsvis sykehjemsdekning i Bergen.
- senke aldersgrensene for omsorgsbolig eller sykehjemsplass fra 65 år.
- prøve ut nye og alternative boformer for eldre i kommunal regi.
- sikre eldre tilgang på psykisk helsehjelp inkludert bedre tilgang på psykolog og samtaleterapi på sykehjem.

Tjenester for mennesker med utviklingshemming

Mennesker med utviklingshemming i Bergen har fått et bedre liv etter HVPU-reformen, takket være målrettet politisk arbeid. Inkluderingsarbeidet er kommet godt i gang og tjenestene er blitt utvidet. Fortsatt gjenstår det store utfordringer når det gjelder boliger, størrelsen på egne bofellesskap, tilrettelagte arbeidsplasser, støttekontaktordning, brukerstyrt personlig assistent (BPA), kompetanse blant tilsatte fagfolk og fritidstilbud.

Fortsatt står rundt 90 personer med psykisk utviklingshemming i Bergen i kø for å få tildelt en adekvat bolig. Denne køen fører også til en større kø for å få avlastningstilbud.

Bergen kommune sitt ferietilbud avlaster de ordinære tjenestene til mennesker med psykisk utviklingshemming om sommeren. Dette letter ferieavviklingen for tilsatte, beboere og pårørende. Dette tilbudet gir innbyggere med psykisk utviklingshemming en unik mulighet til å få oppleve noe

annet enn egen leilighet og arbeidsplass eller dagsenter. Dette er et svært viktig tiltak som SV ønsker at Bergen kommune skal utvikle videre.

SV vil:

- avskaffe boligkøen for mennesker med psykisk utviklingshemming i Bergen ved å bygge 100 nye botilbud innen 2027.
- legge til rette for kommunalt samarbeid med funksjonshemmede og deres pårørende som ønsker å bygge nye hjem selv.
- arbeide for at størrelsen på samlokaliserte bofellesskap for mennesker med psykisk utviklingshemming ikke overstiger seks boenheter, jf. tilrådinger i NOU 2016:17.
- sikre at beboerne i bofellesskap kan få økte muligheter til deltaking i relevante fritidsaktiviteter.
- øke den økonomiske rammen for avlastning til pårørende.
- arbeide for at alle mennesker med psykisk utviklingshemming i Bergen kan få en relevant arbeidsplass eller et godt tilbud på et dagsenter.
- gjennomføre en undersøkelse for å sikre at FN-konvensjon om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) er ivaretatt i Bergen.
- arbeide for at Bergen kommune utformer en klar strategi for rekruttering og kompetanseheving for medarbeidere ved de kommunale bofellesskapene for mennesker med psykisk utviklingshemming.
- arbeide for å bedre arbeidsforholdene for ansatte i bofellesskap for å sikre stabil bemanning og forebygge at ansatte slutter.
- at det utvikles en helhets-kultur ved de kommunale bofellesskapene og at en i størst mulig grad dekker inn behovet for tilsatte gjennom hele stillinger.
- arbeide for å øke omfanget av brukerstyrt personlig assistent (BPA) og støttekontaktordning.
- at avlastningstilbudet for foreldre og foresatte er slik at hele familien er ivaretatt og at utbrenthet og fravær i arbeidslivet blant pårørende forebygges.
- at Bergen kommune aktivt samarbeider og støtter opp om frivillige lag, foreninger og idrettslag som tilbyr gode fritidsaktiviteter for mennesker med funksjonsnedsettelse.
- at tilbudet om sommerleirer for barn og unge – leirskolen i Hålandsdalen – opprettholdes.
- at Bergen kommune har ansvar for å sikre kommunalt organiserte feriereiser for voksne.

Rusomsorg

Rusmiddelavhengige har rett til et verdig liv. SV arbeider mot sosial renovasjon, marginalisering og stigmatisering av rusmiddelavhengige. Byen og byrommene skal være for alle. Vi må tåle å se nød og smerte – men vi må arbeide for at alle mennesker i Bergen skal kunne leve sine liv under humane forhold hver eneste dag.

Det viktigste arbeidet er gjennomgående forebyggende arbeid og informasjon. SV vil støtte flere rusfrie arenaer for både ungdom og voksne. Vi mener derfor det er riktig å føre en konsekvent og rettferdig skjenkepolitikk.

SV mener det bør finnes Mottak og oppfølgingsentre (MO-sentre) med bruker- og helserom med god og tett oppfølging i alle bydeler, også i sentrum. Disse må ha åpningstider ut fra brukernes behov, ikke bare i en knapp kontortid. God rusomsorg handler om mer enn bare helsevern. For å komme videre må rusmiddelavhengige også ha tilgang til trygge møteplasser og meningsfylte aktiviteter basert på medbestemmelse. Mennesker som er havnet utenfor det etablerte samfunnsliv pga. rus må ivaretas i form av bolig, oppfølging, behandling og ettervern.

SV i Bergen har som mål å redusere rusmiddelavhengighet i byen og har en nullvisjon når det gjelder overdosedødsfall. Dette kan oppnås ved å gi alle som trenger det, tilbud om behandling og støtte til å kunne leve gode liv med trygg bolig og inntekt. Bergen kommune må øke antall plasser for akuttovernatting. Mennesker i akutt nød skal ikke måtte sove på gaten eller på hospits.

Alle som lever med rusmiddelavhengighet skal ha rett til avrusning, behandling og oppfølging i et sømløst forløp. Det er av vesentlig betydning at pasienter med rusmiddelavhengighet tas inn til behandling så snart som mulig når de er motivert for det. SVs hovedgrep er å sørge for at de rusmiddelavhengige ikke blir kasteballer i møte med det offentlige hjelpeapparatet. Dette krever en langt tettere, planmessig og målrettet samhandling mellom Bergen kommune og spesialisthelsetjenesten. Det krever en økt kapasitet innenfor legemiddelassistert rehabilitering (LAR) og en sterk økning i innsats og tempo i anskaffelsen av differensierte bo- og omsorgstiltak for rusmiddelavhengige.

SV mener Bergen trenger en samordnet, langsiktig handlingsplan for at også de med tyngst rusmiddelavhengighet skal få oppfylt grunnleggende rettigheter til en god bolig og en trygg tilværelse. Det er et stort behov for gode og egnede boliger for målgruppen. Boligene skal ha god kvalitet. Det skal legges vekt på at de som skal bo der skal føle seg ivaretatt og at det er lagt til rette for at de skal ha det godt. Ved hver etablering av botilbud skal det vurderes og legges til grunn et sosialfaglig forsvarlig antall beboere, der hovedregelen er at antall beboere ikke skal overstige 6-8. Botilbudet skal være bemannet 24 timer i døgnet og 7 dager i uken, om ikke det finnes klare faglige grunner til å fravike dette. Bemanningen skal bestå av personer med helsefaglig og sosialfaglig kompetanse. Kommunen skal inkludere ansatte med erfaringskompetanse/brukererfaring. Det skal vurderes etablering av en fellesstue med sosialt tilbud for beboerne. Boligene skal planlegges med nærhet til kollektivtransport og butikk. Kommunen skal jobbe bredt for å skape forståelse og trygghet i nabolag ved etablering av boliger, og aktivt sikre medvirkning og god kontakt med nærmiljøet. Kommunen skal sikre medvirkning for brukerorganisasjoner og brukerne etableringen av nye boliger, fra

prosjektering til bygging, og i utformingen, iverksettingen og evalueringen av driftskonsept. Målet er at de skal videre i egen bolig og få en vei ut for å leve livet sitt.

SV vil:

- at det offentlige behandlings-, bo- og omsorgstilbudet styrkes og tar hensyn til kjønns spesifikke behov, til par, og mulighet til å være med sine kjæledyr. Ideelle aktører sikres sin tilstedeværelse.
- øke kompetansen om rusrelaterte utfordringer blant kommunens helsepersonell.
- prioritere å etablere et nytt kommunalt finansiert brukerstyrt og døgnåpent MO-senter med brukerrom i Bergen sentrum, og på sikt ha mottakssentre i alle bydeler slik at MO-Gyldenpris ikke lenger har en byomfattende funksjon.
- utvikle trygge møteplasser for rusmiddelavhengige, med muligheter for meningsfylt aktivitet.
- sikre trygge boliger i alle bydeler med trygg oppfølging for den enkelte rusmiddelavhengige. Bruken av hospits og hospitslignende tilbud må opphøre.
- innføre egne retningslinjer for etablering av booppfølging og botilbud for mennesker med utfordringer knyttet til rus og psykiatri. Antall beboere bør være sterkt begrenset, og botilbudet bør være bemannet 24 timer i døgnet når det er hensiktsmessig.
- øke tallet på akuttovernattingsplasser, og drive dem i kommunal egenregi med brukerkompetanse, brukere og brukerorganisasjoner. Kjønnsrelaterte behov skal ivaretas.
- ha flere tiltak som integrerer mennesker med utfordringer knyttet til rus og psykiatri i arbeidslivet.
- sikre bedre kommunikasjon mellom tverrfaglig spesialisert behandling av ruslidelser (TSB), kriminalomsorgen og kommunen for å sikre sømløse forløp og at sårbare personer ikke skrives ut uten videre oppfølging.
- sette Utekontakten i stand til å drive oppsøkende, forebyggende og kartleggende arbeid i alle bydelene. Utekontaktens budsjett må økes betydelig.
- gjeninnføre kjentmannsprogrammet for rusforebygging på alle ungdomsskoler.
- styrke arbeidet med samordning av lokalt kriminalitetsforebyggende arbeid i bydelene.
- motivere injiserende heroinavhengige til å gå over fra sprøyter til å røyke heroin.
- gå inn for en permanent ordning med medisinsk utdeling av heroin til de aller mest utsatte injiserende heroinavhengige.
- ha et eget kommunalt krisesenter for kvinner i aktiv rus.

- at Bergen kommune aktivt arbeider for at ansvaret for ruspolitikken skal flyttes fra Justisdepartementet til Helsedepartementet.
- at alle innbyggere skal ha lik rett til å oppholde seg i sentrum. Ingen skal utsettes for bortvisning eller bøtelegges på grunn av rusmiddelavhengighet.
- arbeide for et lavterskel arbeidstilbud for brukere og jobbe for å få innført sosialt frikort etter Danmark sin modell.
- styrke tilbudet til pårørende og andre i nære relasjoner til rusmiddelavhengige.
- øke innsatsen mot rus i arbeidslivet.
- at idretts- og kulturarrangementer der barn og unge deltar skal være alkoholfrie.
- etablere et eget spesialisert tilbud innen eldreomsorgen til de eldste brukerne for å sikre at kompetansen er samlet, og der inntak av rusmidler kan skje på en trygg og forsvarlig måte.
- jobbe videre for den enkeltes myndiggjøring og muligheter for medvirkning og involvering, slik at det gjennomsyrrer hele arbeidet på rusfeltet.
- anmode regjeringen for at det blir mulig med mobil lavterskel utdeling av små doser metadon, etter modell av for eksempel metadonbussene i Portugal.
- sørge for at retur av pucker og brukerutstyr blir gratis.
- sørge for at rusmiddeltesting tilbys på MO-sentrene, ved det brukerstyrte huset i Sverresgate, og der unge mennesker møtes som ved større arrangementer og konserter.
- løse vekteroppgavene i rusomsorgen med ikke-uniformerte trivselsvektere.
- jobbe for å utvide opplæringen i bruk av og tilgjengelighet av nalokson til utelivsbransjen, vektere, bymiljøetaten, førstehjelpskurs, med flere.

Bolig

Alle trenger et sted å bo. Retten til et hjem er grunnleggende. Noen tjener seg rike på å eie mange boliger, andre får aldri mulighet til å eie sitt eget hjem. Hvem som har et trygt hjem til en pris som er til å leve med, er et klassespørsmål.

Det norske boligmarkedet er blant de minst regulerte i Europa. SV vil ha et mer regulert boligmarked med større innslag av ikke-kommersielle utleieboliger, mer stabile boligpriser, mindre forskjellsbehandling av eiere og leiere, og bedre tilbud til bostedsløse.

Demokratisk boligsatsing

Markedet klarer ikke alene å sikre at det bygges nok boliger eller en tilstrekkelig variert boligmasse. Derfor er det nødvendig med politisk styring for å bygge boliger som folk har råd til.

SV vil:

- at Bergen kommune skal bygge eller skaffe 100 nye kommunale boliger hvert år de neste ti årene, for å ta igjen tapt tid i den sosiale boligpolitikken.
- samle alle kommunens virksomheter på boligområdet i en egen etat som kan utføre sosial boligbygging og eiendomsforvaltning.
- at Bergen kommune skal bli en betydelig større aktør i boligmarkedet i byen, slik at boligpolitikken i større grad tar hensyn til innbyggerne foran utbyggerne.
- ekspropriere tomter som ikke benyttes til det formålet de er regulert til, innen rimelig tid.
- etablere flere «leie til eie»-prosjekter for unge boligsøkere, og utvikle et eget prosjekt for bygging av rimelige allmenne ungdomsboliger.
- innføre løsninger for delt eierskap hvor kommunen kan stille som garantist og medeier for personer som kan betjene et boliglån, men mangler egenkapital.

Gode kommunale boliger

Kommunen skal ikke kunne ta ut økonomisk utbytte fra husleiene i kommunale boliger, ei heller kunne selge en eneste kommunal bolig så lenge det er kø av søkere. Alt overskudd fra kommunal husleie skal gå til opprustning og energieffektivisering av de kommunale boligene som allerede finnes, profesjonelt vedlikehold og bygging av nye utleieboliger.

SV vil:

- utvide kriteriene for hvem som kan få kommunal bolig.
- renovere kommunale boliger slik at både bomiljø og miljøstandarder blir tilfredsstillende.
- at ingen skal stå i kø for kommunal bolig i Bergen lengre enn en måned.
- at kommunen skal bruke forkjøpsretten i langt større grad enn i dag.
- at Bergen skal gå vekk fra ordningen med gjengs leie, og heller tilpasse leieprisene i kommunale boliger etter faktiske drifts- og vedlikeholdsutgifter.
- ha geografisk spredning av kommunale boliger, og legge vekt på å øke andelen kommunale boliger i områder som i dag har lav andel.

Ta tilbake styringen

Bergen kommune har for lenge prioritert utbyggernes interesser framfor innbyggernes interesser. Det må vi få en slutt på. Utbyggingen av boliger må følge en plan som er til det beste for innbyggerne.

SV vil:

- at kommunen skal utføre flere tilsyn i byggesaker og flere tilsyn av utleieboliger, og slå hardt ned på useriøse aktører.
- at kommunen skal tilby råd og veiledning i forbindelse med leieboerrelaterte utfordringer.
- bekjempe hyblifisering i sentrum av Bergen. Sentrumsområdet skal være for alle, ikke bare de som kan bo i bittesmå rom. En levende by må ha plass til barnefamilier.
- at en ikke skal kunne tjene penger på hotell-lignende virksomhet i bygg som kommunen har bestemt skal være til boformål.
- styrke plan- og byggesaksavdelingen i kommunen og gjennomføre vedtaket om å etablere en «hurtigfil» i saksbehandlingen for utbyggere som planlegger i henhold til kommunens regulerte planer.
- at Bergen kommune skal søke staten om en forsøksordning med kommunale husleienemnder, som et middel mot urimelige leieøkninger.
- at Bergen kommune sikrer tomter til å bygge minst 1000 nye studentboliger.
- at nye boliger bygges nært knutepunkt for kollektivtransport.
- øke tilsynet med utleieboliger for å sjekke brannsikkerhet, forsøpling og støy.
- jobbe for høyere beskatning på sekundærboliger, og at kommunene gis adgang til høyere eiendomsskatt på sekundærbolig.

Kultur

Kulturlivet må gis rom til å være en uavhengig, kritisk, fri, skapende og kreativ samfunnskraft. For SV handler derfor kulturpolitikken først og fremst om å sikre gode rammebetingelser for et mangfoldig og inkluderende kulturliv, og å sikre at alle innbyggere får tilgang til gode kulturtilbud.

Kunst og kultur er avgjørende for å sikre et levende offentlig og kritisk ordskifte. Samtidig er kultur viktig for livskvalitet og folkehelse.

Bergen er en høyst levende kulturby. Kultur og kunst er en voksende bidragsyter som næring og sysselsetter i Bergen, og skapes og utvikles av både profesjonelle, amatører og et deltakende publikum. SV vil at alle skal ha mulighet til å ta del i dette. Derfor er det nødvendig med en aktiv kommunal kulturpolitikk som gjør det mulig å la kulturlivet blomstre nedenfra.

Kunstnere og kulturarbeidere har en særskilt kompetanse som samfunnet trenger, og flere kunstnere må kunne leve av det de skaper. Det er viktig å anerkjenne og videreutvikle den positive kraften som ligger i gode kunst- og kulturopplevelser, for den enkelte og samfunnet.

Selv om kulturtilbudene i utgangspunktet er åpne for alle, er det mange som ikke deltar av økonomiske grunner. Det er særlig viktig at barn og unge kan delta i kulturlivet på lik linje. Dette må det legges til rette for, blant annet ved å ha kvalitativt gode møteplasser og aktiviteter som er åpne og inkluderende.

Det frivillige kulturlivet

Amatører og frivillige utgjør grunnmuren i kulturlivet i Bergen. Herfra rekrutteres både publikum til den profesjonelle delen av kulturlivet, og talenter som senere blir profesjonelle utøvere. Amatørkulturen gir også profesjonelt arbeid til dirigenter, instruktører osv. Samtidig gir denne delen av kulturlivet mange muligheter for livsutfoldelse og glede for barn, unge, voksne og eldre som aktive deltakere i en meningsfull aktivitet. Derfor er det avgjørende å sikre amatører gode muligheter til å få opplæring, og utøve og utforske ulike kulturelle uttrykk. SV vil sikre det frivillige kulturlivet gode og trygge økonomiske vilkår, slik at det kan bidra til å berike innbyggernes liv både som utøvere og publikum.

SV vil:

- at det skal eksistere gode ungdomstilbud og kommunale kulturhus med scene i alle bydeler.
- at planene for kulturhus i Fyllingsdalen blir realisert.
- at rytmisk musikk (pop, rock, hip hop etc.), kor og korps sikres tilstrekkelige og gode øvingslokaler.
- at Bergen kommune skal opprette flere lovlige graffiti vegger.
- støtte møteplasser mellom majoritets- og minoritetskulturer, som for eksempel Fargespill, BIKS, Frivillighetssentralene m.m.
- sikre gode økonomiske rammebetingelser og ubyråkratiske støtteordninger for det frivillige kulturlivet.

Det profesjonelle kulturlivet

Det profesjonelle kulturlivet skal engasjere, inspirere, utfordre, provosere og gi publikum store opplevelser. Dette krever rammevilkår som gjør det mulig å leve som utøvende kunstner, samtidig som det offentlige støtter og tilrettelegger for at kunsten skal kunne nå ut til publikum.

SV vil:

- følge opp intensjonene i vedtatte kulturplaner med nødvendige bevilgninger.
- innføre prinsippet om at støtten til alle organisasjoner som er inne i kommunens kulturbudsjett skal økes med minimum pris- og lønnsvekst hvert år.
- bidra til ordninger som sikrer et marked for kunst og kultur, blant annet ved å jobbe for flere offentlige innkjøp, utsmykninger og oppdrag til fortrinnsvis kvinnelige, LHBTIQ+ og lokale kunstnere.

- at kunstnere og kulturarbeidere får bedre og mer forutsigbare arbeidsvilkår, blant annet gjennom stipender som gir opptjening av trygderettigheter og pensjonspoeng.
- styrke Bergen som friby for forfulgte forfattere.
- at grupper for uavhengig scenekunst skal oppleve Bergen som et attraktivt sted å skape og framføre nye produksjoner.
- styrke finansieringen av Cornerteateret og Det Vestnorske Teateret.
- sikre universell tilgjengelighet til kulturbygg, og jobbe for at kultur og festivalopplevelser skal være mer tilgjengelig for mennesker med nedsatt funksjonsevne, og at alle kulturarrangementer skal ha en ledsagerordning som er gratis og synlig på arrangementenes side.
- sikre at Bergen som eier av museumsbygg og hjemby for en rekke museer holder leienivået på et akseptabelt nivå og bistår med kommunale ressurser til å sikre vedlikehold og gode lagringsfasiliteter.
- bidra til tilstrekkelige og gode løsninger for produksjonslokaler.
- sikre at Kjødetomten brukes til kulturformål som del av realiseringen av kulturkvartalet Verftet.
- at filmbransjen skal ha konkrete tiltak som skal bidra til økt mangfold og representativitet i norsk film- og spillbransje.
- gi økt støtte til Cinemateket og filmklubbene.
- øke bevilgningene til Vestnorsk filmsenter slik at senteret kan håndtere fremtidige oppgaver som å gi støtte til lange formater, for å bygge en sterkere filmbransje på Vestlandet.

Det kommunale kulturtilbudet

Kommunens egne kulturtilbud til innbyggerne skal være mangfoldige og inkluderende. Museer, kino og bibliotek er blant de viktigste kommunale kulturtilbudene sammen med den kulturelle skolesekken, bæremeisen og spaserstokken. SV vil videreutvikle og styrke disse tilbudene.

SV vil:

- styrke bibliotekene som kunnskapsbase, debattarena og møteplass, bruke bibliotekene for å forebygge digitalt utenforskap, og opprette nytt bibliotek i Indre Arna.
- tilbakeføre Bergen kino til ordinær kommunal drift. Ha reklamefritt kinotilbud på alle barnefilmer og stoppe forsøk på videre kommersialisering av kinomarkedet i Bergen.
- innføre gratis museumssøndag en gang i måneden på alle kommunale muséer på vei mot målet om gratis inngang i hele åpningstiden.

- sikre kulturtilbud for utviklingshemmede i hele kommunen, slik at også Fyllingsdalen og Arna får egnede kulturtilbud for alle.
- foreslå en fritidskontaktordning som tiltak for «garantert fritid» i ny plan for tjenester til personer med utviklingshemming.
- sikre tilstrekkelig finansiering av den kulturelle skolesekken, bæremeisen og spaserstokken.
- sørge for at det innføres et bedre system for skilting til byens severdigheter.
- at bibliotekene i Bergen skal være åpne alle dager i uken med ordinær åpningstid.
- synliggjøre samisk og kvensk kultur, historie og språk i Bergen
- jobbe for at Bergen kommune skal flagge på relevante høytidsdager for alle landets nasjonale minoriteter
- styrke muséene med nye faste og fulle stillinger for forskere og håndverkere.
- sikre fredete kulturminner og bevarings- og magasinforholdene ved muséene ved å styrke Bergen kommune sitt bidrag til Stiftinga Museumssenteret i Hordaland.
- styrke skoletjenesten ved muséene.
- jobbe for en betydelig høyere statlig finansiering av KODE, kombinert med høyere kommunal og fylkeskommunal finansiering.

Kultur for barn og unge

Barn og unges rett til lek, fritid og kulturopplevelser er lovfestet gjennom Kulturloven og i FNs barnekonvensjon. Foreldrenes økonomi skal ikke være til hinder for at barn og unge får delta på fellesarenaer og utvikle sitt talent og sine interesser. Det er viktig at alle barn og unge har tilgang til gode kultur- og fritidsaktiviteter, som fritidsklubb, kulturskole og idrettsaktiviteter.

SV mener at ungdomskulturen er mangfoldig og nyskapende, og det må gis rom for bredde i ungdommens kulturtilbud og kulturaktiviteter. Ungdom må få lov til å utvikle sin egen kultur i det offentlige rom på egne premisser.

SV vil:

- arbeide for at det i alle bydeler finnes åpne møteplasser for ungdom, med hensiktsmessige lokaler, kompetente ansatte og forsvarlig bemanning.
- at de åpne møteplassene sikres økonomiske rammer som gir rom for aktiviteter, og slik at disse ikke skal være avhengige av å søke prosjektmidler til ordinær drift.

- at kommunen må sørge for at det finnes fritidsklubber og ungdomshus som er åpne for alle uavhengig av funksjonsnivå, som er rusfrie og som drives etter prinsipper om ungdomsdeltaking og demokrati. Steder med levekårsutfordringer skal prioriteres.
- at politisk detaljstyring av klubbene innhold som hovedregel er svært begrenset, i den grad de innskrenker de ansattes metodefrihet og ungdommens eierskapsfølelse.
- redusere egenandelen i Bergen kulturskole, og fjerne køene slik at alle som ønsker det får tilbud om plass.
- styrke konserttilbudet på kveldstid for ungdom under 18 år der etablerte og nye lokale artister opptre.
- opprette gratis feriekubb om sommeren for barn i grunnskolen.
- at Elvetun ungdomshus i Loddefjord rehabiliteres.
- etablere lekeplass utenfor Laksevåg bibliotek.
- styrke BAKOM som er et viktig møtested for unge mellom 16 og 30 år som vil lage film eller utvikle spill.

Idrett, friluftsliv og frivillighet

Et mangfoldig og inkluderende idrettstilbud

Et hovedmål for SV i idrettspolitikken er å gi alle muligheten til å være fysisk aktive gjennom et åpent, rimelig og tilgjengelig tilbud med lav terskel for både organisert og uorganisert idrettsaktivitet. SV vil særlig arbeide for at alle skal ha mulighet til å drive med idrett, uavhengig av økonomi.

Idrett er ikke bare viktig for folkehelsen, men bygger i tillegg lokalsamfunn og nærmiljø gjennom å tilby møteplasser som bygger fellesskap og samhold i nærmiljøet. I Bergen legger idretten ned et omfattende arbeid for å sikre folk i alle aldre gode idrettsopplevelser. Ikke minst bidrar et stort antall frivillige med en betydelig dugnadsinnsats. SV vil sikre idretten gode rammevilkår og gode fasiliteter, slik at denne innsatsen kan styrkes og videreutvikles. Vårt mål er et mangfoldig og inkluderende idrettstilbud.

Breddeidrett og toppidrett er avhengig av hverandre. SV vil legge til rette for at både bredde- og mosjonsidrett, konkurranse- og eliteidrett får utvikle seg på egne vilkår og på basis av utøvernes ulike premisser og ambisjonsnivå.

I Bergen har private givere i for stor grad fått styre prioriteringene til investeringer og drift i idretten. SV synes det er uheldig at demokratiske prosesser i idretten blir overstyrt på en slik måte.

SV vil:

- sikre gode vilkår for idretten på alle plan – fra barneidrett og mosjonsidrett til toppidrett.
- sikre at idretten får bruke kommunale idrettsanlegg, haller og skoler gratis.
- at alle idrettsanlegg skal ha universell tilgjengelighet og gi flere mulighet til fysisk aktivitet.
- sikre et mangfoldig idrettstilbud i alle bydeler, og at også de mindre idrettene får sin rettmessige andel av investeringene.
- satse på å bygge flerbrukshaller for å sikre fleksibel bruk for flest mulig innendørsidretter.
- ruste opp eksisterende idrettsanlegg, og prioritere utskifting av helse- og miljøskadelige underlag.
- at det etableres flere anlegg som gir mulighet for uorganisert fysisk aktivitet, slik som åpne flerbrukshaller, ballbinger, skateboardparker, anlegg for tricksykling, FYSAK og liknende. Det bør finnes fullverdige FYSAK-hus i alle bydeler.
- at utlånsordningene for idrettsutstyr (BUA) utvides til alle bydeler, og at bruk av idrettshaller og -anlegg skal være gratis for barn og unge under 18 år.
- ha et tydelig kjønnsperspektiv i idrettspolitikken slik at også det som oppfattes som typiske jenteidretter sikres gode vilkår.
- styrke idretten som en viktig arena for inkludering og integrering av barn og unge med minoritetsbakgrunn.
- sikre at pengegaver ikke overstyrer demokratiske beslutningsprosesser på idrettsområdet.
- styrke grunnfinansieringen av idrettslag for barn og unge i særlig levekårsutsatte områder.
- sikre helårsdrift ved Nordnes sjøbad syv dager i uken fra morgen til kveld.
- sørge for økt åpningstid for publikumssvømming i bydelsbassengene.

Aktivt friluftsliv og styrket allemannsrett

Friluftsliv omfatter alt fra søndagsturen i nabolaget til krevende topturer. Naturen er for alle. SV vil føre en friluftslivspolitikk som bidrar til å redusere sosiale forskjeller og bedre folkehelsen. For barn og unge kan friluftslivet være en arena for mestring, samhold og naturopplevelser, og legge grunnlaget for fysisk aktivitet resten av livet.

For å sikre alles rett til naturopplevelser, må vi ta vare på og styrke allemannsretten. Kommunen bør slå hardt ned på alle forsøk på å privatisere strandsonen eller hindre allmenn ferdsel til fots. Samtidig må flere turstier sikres universell tilgjengelighet og bedre skilting.

Mange naturområder i Bergen er under press. Det er derfor behov for å sette klare grenser for utbygging. Byfjellsgrensen må håndheves strengt, men også strandsonen og viktige naturområder i

bydelene må sikres bedre mot nedbygging gjennom å etablere langsiktige utbyggingsgrenser mot friluftsområder.

SV vil:

- at alle skal være sikret god tilgjengelighet til fjell, sjø og andre friluftsområder.
- beskytte populære turområder, som byfjellene, Hordnesskogen, Åstveitskogen og Kanadaskogen, mot nedbygging.
- prioritere gåing og sykling gjennom et handlingsprogram for opprusting av og satsing på stier, turveier, snarveier, gang- og sykkelveier.
- etablere tilbud om gratis utlån av turutstyr, for å sikre at alle har mulighet til å drive med friluftsliv uavhengig av økonomi.
- inkludere opplæring i friluftsliv i introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger og asylsøkere.
- at ansatte i skoler og barnehager får mulighet til faglig påfyll for å ta i bruk friluftsliv som metode.
- tilrettelegge populære friluftsområder, badeplasser og parker med toaletter og fellesgrill, og vurdere innføring av lokalt forbud mot engangsgrill.
- sikre bedre skilting av turstier og flere turstier med universell tilgjengelighet.
- fullføre Løvtien og sette i gang arbeid for å etablere en sammenhengende strandpromenade fra Gamle Bergen i Sandviken til Kirkebukten på Laksevåg.
- utrede muligheten for å etablere en sammenhengende turvei for gående og syklende mellom Arna og Vaksdal langs den gamle jernbanetraseen.
- innføre lokalt forbud mot kjøring med vannscooter for å ivareta behovet for stille naturopplevelser og trygge og fredelige badeplasser.

Forutsigbare og gode rammer for frivilligheten

Bergen har et stort antall lag og organisasjoner. Kommunen må arbeide for å synliggjøre og videreutvikle den verdifulle innsatsen til frivillige og ansatte medarbeidere i humanitære organisasjoner, organisasjoner innen barne- og ungdomsarbeid, tros- og livssynssamfunn, fritids- og fellesskapsaktiviteter, sosialt arbeid, møteplasser for mennesker med særlige behov, eldreomsorg, samt andre tiltak.

Ensomhet er et økende samfunnsproblem som særlig rammer personer som står utenfor arbeid og utdanning. Frivilligheten tilbyr viktige arenaer og møteplasser der mennesker kan oppleve mening i tilværelsen, og nettopp derfor er det også et viktig forebyggende arbeid.

For at frivilligheten skal kunne videreutvikle, styrke og videreføre sitt bidrag til utviklingen av samfunnet er den avhengig av forutsigbarhet når det gjelder økonomisk og annen støtte fra kommunen. De frivillige organisasjonene er selvstendige organisasjoner som selv vurderer og beslutter hvilke aktiviteter de tar på seg. Dette er ikke til hinder for at Bergen kommune kan påpeke områder der det er ønskelig med innsats fra frivilligheten.

SV vil:

- at kostnadene til drift av frivillige organisasjoner følger lønns- og kostnadsutviklingen i samfunnet forøvrig. Rammetilskudd til frivillige organisasjoner som Bergen kommune finner støtteverdige må minimum indeksreguleres årlig.
- at de frivillige organisasjonene ikke skal bruke unødig tid på byråkratiske rapporterings-systemer. Rapporteringskravene må holdes på et nivå som sikrer tilbakemelding til kommunen på at tilskudd blir brukt på en forsvarlig og samfunnsnyttig måte, i tråd med forutsetningene for tilskuddet.
- etablere en tilskuddsordning der frivillige organisasjoner kan søke om midler til kompetansehevende tiltak.
- etablere faste samarbeidsforum mellom frivilligheten og kommunens politiske og administrative ledelse på de enkelte politikkområdene der frivilligheten er aktiv. Organisasjoner som mottar årlige driftstilskudd inviteres inn.
- sikre at frivilligheten er et supplement til offentlige tjenester, og aldri en erstatning av dem.
- løpende vurdere om ideell sektor dekker behov som burde overtas av kommunen for å sikre stabilitet, universalitet og behovsdekning.

Del 2 Makt og fordeling

Krafttak mot fattigdom og sosial ekskludering

Den beste motgiften mot fattigdom og sosial ekskludering er å arbeide systematisk for å bekjempe forskjeller i makt og rikdom. De som har minst trenger ikke veldedighet, men rettferdighet. Derfor vil SV kjempe for universelle velferdsordninger i stedet for stigmatiserende og uverdige behovsprøving. Bergen skal være en by der mennesker som kommer i krise og store vanskeligheter, får den hjelpen de trenger. Ingen kriser blir mindre av at den som rammes blir fattigere. Alle mennesker skal behandles med respekt i møtet med offentlige tjenester. Samtidig må tjenesteyterne sikres gode arbeidsvilkår slik at de er i stand til å gi folk som sliter den hjelpen de trenger. På denne måten kan vi sikre at Bergen blir en god by å leve i for alle.

Digitalisering skal ikke stå i veien som en ny terskel i møte med det offentlige. Vi tar utfordringene med digitalt utenforskap på alvor, og vil sikre at kommunens informasjons- og veiledningstjenester er tilgjengelige også for borgere med begrenset språklig og digital kompetanse. Digitaliseringen av offentlige tjenester skaper nye utfordringer for enkelte, og kommunen må sikre at flest mulig gis bistand til å nyttiggjøre seg digitale tjenester og samtidig sikre at det finnes mulighet for at personer som ikke er i stand til å benytte digitale tjenester blir ivaretatt, også i krisesituasjoner.

Å forebygge underforbruk av kommunale tjenester er å arbeide for å sikre likhet og utjevning. Kommunen må jobbe systematisk med å nå ut dem som er vanskelig å nå med informasjon, slik at alle er klar over sine rettigheter.

En by uten fattigdom

De viktigste grepene for å bekjempe fattigdom og økende forskjeller må gjennomføres nasjonalt. Bergen kommune kan likevel gjøre mye for å bedre situasjonen for fattige og andre som sliter økonomisk. Mangler i velferdsstaten gjør at arbeidsløshet, mangelfull utdanning, uførhet og helseplager er blant de vanligste årsakene til fattigdom i Norge og i Bergen. Samtidig blir det flere som jobber, men som likevel ikke har en lønn som er mulig å leve av.

SV erkjenner at vi har ekstremt fattige i Bergen. Bergen og Norge er del av et grenseløst Europa. Papirløse, personer uten rett til opphold og tilreisende fattige oppholder seg og lever i Bergen. Mange av dem sover på akutt overnattingstilbud eller på gaten, får mat av frivillige, utnyttes i arbeid eller prostitusjon og livnærer seg gjennom tiggging. Bergen kommune trenger en helhetlig plan for hvordan deres situasjon skal forbedres og hvordan byen skal forholde seg til denne typen migrasjon.

I stedet for å mistenkeliggjøre hjelpetrequende med aktivitetsplikt, ønsker SV å sikre en aktivitetsrett for alle som mottar sosialhjelp. Sosialhjelp er ment å være en kortvarig ytelse, der målet er å hjelpe den enkelte til å bli selvhjulpne. Alle som mottar sosialhjelp bør derfor ha rett til meningsfull, relevant og kvalifiserende aktivitet. For å få det til må bemanningen, kapasiteten og den sosialfaglige kompetansen hos sosialtjenesten styrkes kraftig. Godt sosialt arbeid krever relasjonsbygging mellom hjelper og hjelpetrequende, og møter og samtaler ansikt til ansikt. Selv om kommunen må arbeide videre med å utvikle gode digitale løsninger, også innenfor sosialtjenesten, må det fortsatt finnes

sosialkontorer i alle bydeler. Der må terskelen for å søke hjelp være lav, samtidig som hjelpere og hjelpetrequende sikres gode og skjermede møteplasser. Det er nødvendig for å kunne yte gode tjenester til innbyggerne.

Dersom hjelpeapparatet ikke lykkes i å hjelpe, skal ikke mennesker med behov for hjelp straffes med et liv i varig fattigdom. Målet må være at ingen skal måtte leve på en mindre inntekt enn Forbruksforskningsinstituttet SIFO sine beregninger for et husholdningsbudsjett med et rimelig forbruksnivå. Arbeidet med å øke sosialhjelpssatsene i Bergen som SV har fått gjennomslag for, må fortsette. Samtidig må ulike kommunale tilbud styrkes og utvides slik at flere kan få hjelpen de trenger.

SV vil:

- gi alle som mottar sosialhjelp rett til relevant, meningsfull og kvalifiserende aktivitet, utformet i samråd mellom klient og sosialtjenesten, innen det er gått tre måneder.
- at økonomisk sosialhjelp skal indeksreguleres årlig.
- innføre en bemanningsnorm i sosialtjenesten som sikrer at ansatte har tid og rom for å bli kjent med og følge opp den enkeltes behov for hjelp, samt øke andelen ansatte i sosialtjenesten med sosialfaglig kompetanse.
- fortsette arbeidet med å heve sosialhjelpen trinnvis til SIFO-nivå, og utarbeide veiledende månedsbudsjett for sosialhjelpsmottakere.
- styrke den kommunale bostøtten, utvide den til å inkludere leietakere i det private markedet, og arbeide for at den statlige bostøtten også økes.
- gjeninnføre 80 % -regelen for å sikre at uføretrygdede og alderspensjonister med høye boutgifter beholder 80 % av 2G etter at boutgifter er betalt.
- styrke kvalifiseringsprogrammet (KVP), redusere ventetiden og gi alle som er kvalifisert tilbud om å delta. Programmet må være individuelt tilpasset basert på den enkeltes evner, kapasitet og muligheter.
- utvide satsingen på tiltaket Jobbsjansen, som bidrar til å kvalifisere innvandrerkvinner for arbeid eller utdanning.
- styrke og utvide satsingen på ambulerende miljøarbeiderteam, som DUE (Der ungdom er), og sikre at inntaket til slike tilbud baseres på sosialfaglige kriterier.
- sørge for at deltakelse i frivillig arbeid eller arbeidsrettede tiltak ikke fører til trekk i sosialhjelp.
- at kommunen overtar akuttovernattings- og sanitært tilbudet til fattige tilreisende i dialog med Arbeids- og velferdsdirektoratet (NAV) og frivilligheten.
- støtte frivillige og ideelle organisasjoner som sikrer at det finnes et tilbud om mat til personer som trenger det.

- styrke kommunens råd og veiledningstilbud til EØS-borgere, og tilby norskopplæring.
- etablere et tilbud om systematisk økonomisk rådgivning i kombinasjon med gjeldsrådgivning, samt åpne for universell tilgang til økonomisk rådgivning for alle.
- styrke sosialhjelpsmottakernes økonomiske autonomi og deres mulighet til å planlegge eget budsjett over tid.
- at det fortsatt må finnes åpne og tilgjengelige sosialkontor i alle bydeler. NAVs tjenester må være lett tilgjengelige og forståelige.

Ingen barn skal vokse opp i fattigdom

Barn som vokser opp i fattigdom har dårligere livssjanser enn andre barn, deltar i færre aktiviteter og har større risiko for å falle ut av videregående opplæring. Barn som vokser opp i fattigdom har flere helseplager, og får dårligere helse og livskvalitet også som voksne. Denne risikoen har vi ikke råd til å ta som samfunn.

Alle barn har rett til fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv. For å unngå at noen faller utenfor, må fritidsaktiviteter for barn og unge i kommunal regi generelt være gratis. Høye utgifter til fritidsaktiviteter er et problem for mange familier, ikke bare de med lavest inntekt. Derfor må tiltak som aktivitetskortet for barn og unge utvides til å gjelde alle som et rabatt- og betalingskort til de aktivitetene kortet gjelder for, der kommunen subsidierer aktiviteter for barn og unge i familier med lav inntekt.

Alle barn må få mulighet til å gå i barnehage, SFO og kulturskole, uavhengig av foreldrenes økonomi. SV har som mål å integrere SFO og kulturskole i skoletiden, som del av en gratis, helhetlig skoledag. I mellomtiden vil SV redusere foreldrebetalingen for barnehage, SFO og kulturskole og samtidig gjøre ordningen med redusert foreldrebetaling for familier med lav inntekt bedre kjent og lettere tilgjengelig.

Ordninger som barnetrygd, kontantstøtte og barnebidrag skal ikke føre til fratrekk i sosialstøtten. Bergen skal ikke ha et velferdssystem som legger opp til at barn skal måtte forsørge sine foreldre. Derfor skal barnas egen inntekt fortsatt holdes utenom beregning av sosialhjelp. Dette må gjennomføres konsekvent, slik at heller ikke klestillegget til barn kan settes lavere enn det som voksne mottar.

SV vil:

- redusere foreldrebetalingen i barnehage, SFO og kulturskole på veien mot gratis barnehage og en skoledag som inkluderer SFO- og kulturskoleaktiviteter.
- forenkle søknadsprosedyren for redusert foreldrebetaling, gjøre ordningen bedre kjent og endre praksisen slik at en kan få godkjent redusert foreldrebetaling også for perioden før søknadstidspunktet. Om mulig bør ordningen automatiseres ved bruk av data fra likning og formidling etter samtykke.
- utvide ordningen med aktivitetskort slik at alle barn og unge får og bruker kortet, og sørge for at kommunen fyller på kortet til barn og unge i familier med lav inntekt.

- fortsette å holde barnetrygd, kontantstøtte, barnebidrag og barns egen inntekt utenom beregning av sosialhjelp.

Arbeidsliv

Arbeidslivet er den fremste arenaen for fordeling av makt og ressurser i samfunnet. SV jobber for et rettferdig, godt, trygt og demokratisk arbeidsliv med høy organisasjonsgrad. En stor grad av medbestemmelse skal være både en selvsagt rettighet samtidig som det som sikrer at ansattes kompetanse blir brukt til det beste for velferdstjenestene våre og arbeidslivet forøvrig. Det organiserte arbeidslivet, tuftet på faste heltidsstillinger og tillit, danner grunnlaget for et sunt arbeids- og næringsliv.

Et arbeidsliv uten sosial dumping

Sosial dumping er i dag den største trusselen mot et anstendig og rettferdig arbeidsliv. Både rettighetene til arbeidsfolk og muligheten til å drive seriøs næringsvirksomhet undergraves av sosial dumping og svart økonomi. Sosial dumping innebærer at folk arbeider under langt dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn det som er normalt i bransjen. Dessverre har sosial dumping blitt utbredt i en rekke bransjer, også i Bergen. SV vil ta kampen mot sosial dumping med alle tilgjengelige midler.

Bergen kommunes fremste virkemiddel for å bekjempe sosial dumping, er å begrense anbudspolitikken og drive mest mulig av de kommunale tjenestene i egen regi. Dette sikrer innsyn i måten virksomheten er drevet på, og at de som jobber med å løse kommunale oppgaver får anstendig lønn, pensjon og medbestemmelse på arbeidsplassen.

Det vil likevel alltid være behov for at kommunen også kjøper inn varer og tjenester i det private markedet. Da er det viktig at kommunen stiller klare krav til leverandører gjennom seriositetsbestemmelser, og ikke inngår kontrakter med selskaper som dumper lønns- og arbeidsvilkår. I tillegg må kommunen aktivt følge opp inngåtte kontrakter for å sikre at avtaler overholdes og at sosial dumping får konsekvenser for selskaper som driver rovdrift på arbeidsfolk.

SV vil hindre at useriøse aktører overtar markedet for seriøse aktører i næringslivet, som for eksempel Airbnb i hotellnæringen. Framveksten av den nye plattformøkonomien, der privatpersoner og bedrifter kjøper, bytter og tilbyr tjenester via digitale plattformer, styrker fleksibiliteten til arbeidsgivere på bekostning av arbeidstakernes rettigheter og arbeidsvilkår. Plattformøkonomi og bruk av oppdragstakere er, i likhet med svart arbeid, en trussel mot det organiserte arbeidslivet.

SV vil:

- drive mest mulig av kommunal virksomhet i egen regi ved bruk av kommunalt ansatte i faste, hele stillinger.
- at alt arbeid som private bedrifter utfører for kommunen, utføres av deres egne, faste ansatte med fagbrev innenfor relevant fagområde, og at det stilles krav om bruk av lærlinger i offentlige oppdrag.

- at bedrifter som utfører oppdrag for eller inngår andre kontrakter med kommunen skal være omfattet av landsomfattende tariffavtale eller forplikte seg til å følge en slik for vedkommende bransje.
- at Bergen kommune skal lage et samlet program for leverandørkontrakter som sikrer høy standard for etikk, samfunnsansvar og bærekraft. Planen skal sikre at ny åpenhetslov og lovpålagte rapporteringsordninger blir tatt i bruk i vurderingen av avtaler på en måte som bidrar til en bærekraftig fremtid.
- stille krav om at underleverandører må oppgis eller inngå som del av anbudene, at hvem som representerer selskapet blir oppgitt, og at anbudene dokumenterer lønns- og arbeidsvilkår, fagopplæring og lærlinger.
- innføre et prikkbelastningssystem for lettere å kunne identifisere useriøse aktører og bruke dette til å avvise useriøse leverandører fra fremtidige anbudsrunder.
- oppheve kontrakter med private aktører dersom det avdekkes gjentatte eller alvorlige brudd på arbeidsmiljøloven, miljøkrav og/eller lærlingeklausul.
- sette av ressurser i kommunen til å følge opp oppdragstakere i alle ledd i kontraktskjeden, og begrense kjeden til maksimalt to ledd.
- jobbe for å hindre bruk av kommersielle bemanningstjenester.
- at Bergen kommune sammen med arbeidstakernes organisasjoner nedsetter en arbeidsgruppe som skal fremme tiltak for å forebygge og avdekke sosial dumping som skjer i kommunal regi.
- aktivt utfordre grensene i EØS-avtalen for å styrke kampen mot sosial dumping.

Kommunen som arbeidsgiver

Bergen kommune er byens største arbeidsgiver – det forplikter. Den beste velferden skapes av trygge og kompetente ansatte som er sikret reell yringsfrihet og medbestemmelse på arbeidsplassen. Dette ønsker SV å bidra til i nært samarbeid med de tillitsvalgte og på grunnlag av et tillitsfullt partssamarbeid.

For at Bergen kommune skal være en attraktiv arbeidsgiver som sikrer gode velferdstjenester, må arbeidsgiverpolitikken ivareta den enkelte arbeidstaker gjennom å tilby hele, faste stillinger og gode muligheter for kompetanseutvikling. Bedre grunnbemanning er også avgjørende for å sikre kvalitet på tjenester og arbeidsvilkårene for ansatte. Som kvinneverk arbeidsplass har kommunen et særlig ansvar for å fremme likestilling i arbeidsgiverpolitikken. Dette må til om vi skal klare å rekruttere og beholde kompetente ansatte som kan ivareta fremtidens velferd for innbyggerne.

SV vil at vikarer som utfører arbeid i kommunal regi skal være fast ansatt gjennom å utvide og styrke den kommunale bemanningstjenesten. En slik ordning gir vikarer en forutsigbarhet i arbeidsforholdet, og flere får rett til større stilling ut fra den arbeidstiden de har hatt. For den enkelte vil det gi økt

trygghet å ha forutsigbarhet i arbeid og inntekt. En kommunal bemanningstjeneste sikrer tjenestekvalitet og kontinuitet gjennom stabil tilgang på kompetanse, bidrar til flere ansatte i større stillingsbrøk og reduserer dermed deltid.

SV vil:

- redusere bruken av midlertidige stillinger og vikarer til et minimum gjennom økt grunnbemanning.
- sikre rett til faste heltidsstillinger.
- utvide den kommunale bemanningstjenesten med flere ansatte i hele, faste stillinger, inkludere flere tjenesteområder, og gradvis avvikle bruken av private bemanningstjenester. Så lenge Bergen kommune kjøper tjenester av eksterne kommersielle bemanningsbyråer, må disse omfattes av eller forplikte seg til å følge landsomfattende tariffavtale.
- gå imot angrep på kommunalt ansattes lønns-, arbeids-, og pensjonsvilkår ved å si nei til konkurranseutsetting og privatisering, og arbeide for å ta tilbake tidligere privatiserte tjenester til kommunal egenregi.
- samarbeide med kommunens tillitsvalgte om å legge en konkret plan for å oppnå likelønn, og sette av egen likelønnsnett i lokale lønnsforhandlinger til målet er nådd.
- sammen med tillitsvalgte legge en plan for gradvis innføring av seks timers arbeidsdag med full lønnskompensasjon i kommunen.
- bekjempe seksuell trakassering og diskriminering av kvinner, personer med minoritetsbakgrunn, LHBTIQ+-personer og personer med funksjonsnedsettelse som er ansatt i Bergen kommune.
- utvide den allerede vedtatte tillitsreformen til å gjelde tjenester til utviklingshemmede, sykehjem, skoler, barnehager, barnevern og andre naturlige tjenesteområder.
- samarbeide med fagbevegelsen om tiltak for å øke kompetansen og bidra til etter- og videreutdanning av kommunalt ansatte.
- forsvare pensjonsrettighetene for alle kommunalt ansatte og legge bedre til rette for at seniorer i kommunen kan være i arbeid til pensjonsalder.
- opprette flere lærlingeplasser i Bergen kommune og ta imot lærlinger innenfor alle fagområder i offentlig sektor.
- bekjempe frykttkultur, sikre ansattes yringsfrihet og styrke varslers stilling.
- styrke likestillingen ved ansettelse ved å praktisere kjønnskvolter og alltid innkalle kvalifiserte søkere med minoritetsbakgrunn til intervju.

- legge til rette for medarbeiderdrevet innovasjon, og at Bergen kommune skal bruke partssamarbeidet og medbestemmelse aktivt når kommunale tjenester digitaliseres, omstilles og utvikles.
- sikre og styrke Hovedavtalen og partssamarbeidet, blant annet ved at synspunktene fra de tillitsvalgte i kommunens saksbehandling presenteres i alle saker.
- aktivt oppfordre ansatte i Bergen kommune til å bruke nynorsk både i saksbehandling, publikasjoner og på nettsider.
- teste ut ordninger med sykkelgodtgjørelse og sponset månedskort på kollektivtransport som del av en miljøvennlig arbeidsgiverpolitikk.
- samarbeide med tillitsvalgte om å finne gode ordninger for økt fleksibilitet på arbeidstakers premisser, herunder bruk av hjemmekontor.

Arbeidsforberedende trening og varig tilrettelagt arbeid

Kommunen har betydelig eierskap i ulike arbeidsmarkedsbedrifter. Bergen må bruke dette eierskapet aktivt for å utvikle bedriftene ut fra målet om å skape flere plasser for personer som trenger varig tilrettelagt arbeid (VTA) eller arbeidsforberedende trening (AFT). Bergen kommune må ta sin del av ansvaret for at de som har fullført læretiden sin, får en arbeidsplass.

Arbeidsmarkedsbedriftene må omfattes av en landsomfattende tariffavtale. Samtidig må vi sikre at ingen bedrifter i det ordinære arbeidslivet utnytter et positivt tiltak for å få billig arbeidskraft på bekostning av faste ansatte.

SV vil:

- at kommunen utarbeider en egen plan for hvordan arbeidsmarkedsbedrifter kan utvikles og brukes i større grad, og hvordan antallet plasser kan økes.
- at Bergen kommune gjeninnfører et prosjekt med kommunalt betalte plasser i arbeidsmarkedsbedrifter for ungdom med psykisk utviklingshemming.
- at Bergen kommune skal styrke og videreutvikle arbeidsmarkedstiltak for kvinner med minoritetsbakgrunn.
- gi flere tilbud om arbeidsforberedende trening og opprette flere tilrettelagte arbeidsplasser for mennesker i rehabilitering eller med behov for særskilt tilrettelegging på arbeidsplassen.
- at Bergen kommune i større grad gir voksne som trenger det oppfølging og opplæring gjennom arbeid i kommunen, og derigjennom bidrar til å kvalifisere til arbeid.
- bidra til økt deltakelse i arbeidslivet for utsatte grupper ved aktivt å bruke muligheten til å reservere konkurranser for arbeidsmarkedsbedrifter ved innkjøp av varer eller tjenester.

Demokrati

I Bergen er nærmest all lokal politisk makt samlet hos noen få heldagspolitikere. Viktige saker for innbyggerne i Bergen blir ofte ikke diskutert før etter at saken er avgjort. Det er også et demokratisk problem at ansatte som jobber for fellesskapet mangler innflytelse på egen arbeidssituasjon og i liten grad deltar i den offentlige samtalen om mangler og styrker i tilbudet til innbyggerne. Innbyggere som er avhengig av at kommunen yter gode tjenester, har også for få muligheter til å påvirke. Samtidig har konkurranseutsetting og privatisering av kommunale tjenester ført til at fellesskapet mister innsyn og kontroll, og kapitalkrefter får i for stor grad styre byutviklingen på bekostning av fellesskapets interesser.

Sosialisme handler om å fordele makt og utvide demokratiet. For å endre maktforhold må samfunnet forandres nedenfra. Flere må få mulighet til å påvirke hvordan ressursene lokalt skal fordeles. SV ønsker et åpent demokrati der innbyggere og grasrotorganisasjoner blir hørt og har innflytelse. Makten skal være hos de mange, ikke blant de få. Slik kan vi styrke folkemakten i Bergen og sikre innbyggerne større makt over eget liv.

Fra byrådsmakt til folkemakt

Måten Bergen kommune styres på i dag er udemokratisk. Mange viktige beslutninger fattes av noen få personer i byrådet uten offentlig debatt. Dagens styringsform fører til maktkonsentrasjon på noen få hender, manglende åpenhet og debatt, og samtidig mange politikerverv på heltid for de partiene som til enhver tid styrer byen. Dette øker avstanden mellom politikere og innbyggere. Folkevalgte i bystyret får ikke nødvendig innsyn i den kommunale virksomheten, og blir hindret i å fylle rollen som ombudspersoner og voktere av innbyggernes og fellesskapets interesser.

En demokratisk snuoperasjon er nødvendig. SV vil jobbe for bedre fordeling av politisk makt og gi innbyggerne større innflytelse på de politiske beslutningene.

SV vil:

- sikre åpenhet i all saksbehandling og reelle muligheter til offentlig debatt, uavhengig av styringsformen i kommunen.
- jevne ut maktbalansen mellom byråd og bystyre ved å styrke ressursene til bystyret og begrense byrådets fullmakter til å fatte beslutninger uten å involvere bystyret.
- redusere politikerlønninger, godtgjørelser for øvrige verv i Bergen kommune, og i selskaper der kommunen er største aksjonær.
- bruke lokale folkeavstemninger i viktige politiske spørsmål for å øke innbyggernes innflytelse over politikken.
- innføre stemmerett for 16-åringer i lokalvalg slik at flere av innbyggerne får demokratisk innflytelse.

- styrke ordningen med innbyggerinitiativ, blant annet ved å gi forslagsstillerne talerett i bystyret når saken diskuteres og rett til bistand fra kommunens ansatte til å videreutvikle forslaget frem til vedtak.
- tegnspråk- og skrivetolke bystyremøtene.
- at det til offentlige arrangementer, folkefester, politiske arrangementer i kommunens regi, åpninger av fellesrom og lignende aktiviteter arrangert av Bergen kommune skal bestilles tegnspråktolk.

Et reelt lokaldemokrati

I Bergen er det stor avstand mellom innbyggerne og de folkevalgte i bystyret. Noen deler av byen er dårlig representert blant bystyrets medlemmer, mens andre har mange til å tale sin sak. Dette skaper urimelige maktforskjeller i Bergen.

SV ønsker et reelt lokaldemokrati på bydelsnivå. Mange beslutninger som i dag fattes av bystyret, bør heller fattes av bydelsstyrer som er direkte valgt av folk som bor i bydelen. Dette vil sikre en bedre maktbalanse mellom ulike deler av byen, og samtidig gjøre veien kortere til de folkevalgte. Bydelsstyrene må ha meningsfulle oppgaver og kunne vedta egne budsjetter. Innenfor budsjett-rammene må bydelsstyrene ha fullmakt til å beslutte prioriteringer i bydelens velferdstilbud, og de må kunne avgjøre arealplanlegging og klagesaker avgrenset til bydelen. Saker som gjelder hele byen eller flere bydeler bør avgjøres av bystyret etter at bydelsstyrene har kommet med sine uttalelser. Slik kan vi utvikle et reelt lokaldemokrati i Bergen.

SV vil:

- etablere bydelsstyrer med egne budsjett og mulighet til å avgjøre lokale prioriteringer i byggesaker, velferds- og arealpolitikk.
- innføre direkte valg av bydelsstyrer, slik at innbyggerne i bydelen selv kan velge sine representanter.
- gi alle innbyggere over 16 år stemmerett i valg til bydelsstyrene.
- innføre åpen time i bydelsstyrenes møter, slik at innbyggerne i bydelen lett kan fremme sine saker og synspunkt.
- etablere innbyggerservice i alle bydeler.
- opprette en kommunal nettside som er innbyggervennlig, blant annet en Solidaritetsportal som viser en samlet oversikt over tjenester og rettigheter på en tilgjengelig måte.

Fra tilskuerdemokrati til deltakerdemokrati

Alle innbyggerne i Bergen har høy kompetanse på egne liv, og mange har gode ideer til hva som kan gjøres for å forbedre hverdagen i sitt eget nærmiljø. Denne ressursen blir altfor dårlig utnyttet i dag. SV vil mobilisere innbyggernes ressurser gjennom å gi alle mulighet til aktiv deltakelse i utviklingen av

sine nærmiljø. Derfor ønsker SV i første omgang å innføre deltakende budsjettering i ungdomsskolekretsene i Bergen.

SV vil at en andel av investeringsbudsjettet i Bergen kommune skal settes av til nærmiljøtiltak, og at innbyggerne i ungdomsskolekretsen fremmer forslag om hva pengene bør gå til. Innbyggere med ideer skal få faglig bistand fra kommunen til å videreutvikle ideene og beregne kostnader for gjennomføring. Forslagene fra innbyggerne blir deretter presentert offentlig, og innbyggerne kan stemme over hvilke forslag som bør gjennomføres. Prosjektene blir deretter prioritert etter stemmeresultat, og gjennomføres i rekkefølge til budsjetttrammen er brukt opp. Gjennom slik deltakende budsjettering får innbyggerne direkte innflytelse og makt over utviklingen av eget nærmiljø.

SV vil:

- avsette en andel av kommunens investeringsbudsjett til nærmiljøtiltak der prioriteringene avgjøres direkte av innbyggerne.
- samle inn forslag til nærmiljøtiltak fra innbyggerne gjennom å opprette lokale idébanker for alle ungdomsskolekretser.
- sette av faglige ressurser som kan bistå i videreutvikling og kostnadsberegning av innbyggerforslag.
- gi alle innbyggere over 16 år som er bosatt i ungdomsskolekretsen stemmerett når prioritering av nærmiljøtiltak skal avgjøres.
- innføre Decidim-plattformen, hvor en kan spore opp beslutningsprosesser og påvirke dem som medborger.

Tillitsreform

Demokrati på arbeidsplassen er en viktig del av den norske arbeidslivsmodellen. I Bergen kommune har den demokratiske innflytelsen for de ansatte blitt svekket av utstrakt bruk av styringsformer inspirert av privat næringsliv som hindrer ansatte i å utøve sitt beste faglige skjøn. For mye av tiden brukes på rapportering istedenfor til å yte og utvikle gode tjenester. Dette svekker medbestemmelsesretten for ansatte samtidig som kvaliteten på tjenestene blir dårligere. Gode tjenester sikres av trygge ansatte som gis faglig frihet og tillit.

Innbyggere som er avhengige av kommunale tjenester må også få sterkere innflytelse. Foreldre med barn i barnehage, pårørende til sykehjemspasienter og personer som er avhengig av hjemmetjenester eller bistand fra personlige assistenter bør få større muligheter til å ha direkte innflytelse over tjenestene de er avhengig av. Det handler om å gi mennesker råderett over egne liv.

SV vil videreutvikle tillits- og faglighetsreformen for styringen av Bergen kommune. Ansatte må få tid, tillit og mulighet til å utøve faglig skjøn i arbeidet. Unødvendig kontroll, testing og måling må fjernes. Samtidig må mottakere av kommunale tjenester få større innflytelse på innholdet i kommunale tjenester i samspill med ansatte som yter tjenestene. Gjennom samarbeid med fagforeninger og

brugerorganisasjoner vil SV sikre mer makt og frihet til de som jobber for og de som er avhengige av fellesskapet.

SV vil:

- samarbeide med fagforeninger, tillitsvalgte og brukerorganisasjoner for å videreutvikle tillits- og faglighetsreformen i styringen av Bergen kommune på en måte som gir både ansatte i og mottakere av kommunale tjenester mer makt i egen hverdag.
- styrke finansieringen av arbeidet med tillits- og faglighetsreform.
- styrke partssamarbeidet i kommunen og alltid åpent presentere synspunktene fra de tillitsvalgte i kommunens saksbehandling.
- opprette samarbeidsorganer mellom tillitsvalgte, ledelse og brukergrupper lokalt på alle tjenestesteder.
- avskaffe stoppeklokketyranniet i all kommunal virksomhet, og gjennomgå all rapportering i samarbeid med de tillitsvalgte med sikte på å fjerne tidstyver som tar oppmerksomheten bort fra arbeidet med å yte og utvikle gode tjenester.
- satse på medarbeiderdrevet innovasjon og samskaping som virkemidler for å utvikle og forbedre kommunale tjenester.

Fra pengemakt til folkemakt

Offentlig eierskap sikrer at det finnes demokratisk kontroll over viktige samfunnsressurser og -funksjoner. Det er i fellesskapets interesse at sentrale tjenester innenfor utdanning, helse, omsorg, renhold, bydrift og renovasjon drives på en trygg og faglig forsvarlig måte. Naturressurser og samfunnsmessig infrastruktur bør være underlagt demokratisk styring. Privatisering og konkurranseutsetting gjør at folkevalgte og innbyggere mister kontroll og oversikt, samtidig som avgjørende samfunnsområder overlates i private hender. Privat drift gjør at fellesskapet mister innsyn i hvordan virksomheten drives. Dette er udemokratisk.

SV vil ikke la pengemakten styre over det som bør være våre felles ressurser og våre mest sentrale samfunnsoppgaver. SV går derfor imot konkurranseutsetting, privatisering og salg av offentlige eierandeler i naturressurser og infrastruktur. Tjenester som allerede er konkurranseutsatt, outsourcet eller privatisert må tas tilbake og drives i offentlig egenregi.

SV vil:

- gå imot konkurranseutsetting og privatisering av kommunale oppgaver og tjenester.
- si nei til salg av offentlige eierandeler i naturressurser og infrastruktur.
- ta tilbake tidligere konkurranseutsatte og privatiserte tjenester til offentlig drift.

- innføre en modell for eiendomsskatt som gir bedre økonomisk handlingsrom samtidig som den er sosial og omfordelende, gjennom å øke promillesatsen for næringseiendommer, og øke skattesatsen for boligeiendommer samtidig som man øker bunnfradraget.

Demokratisk byutvikling

Måten byutviklingen i dag gjennomføres på utgjør et stort demokratisk problem. I Bergen er det i stor grad private utbyggere som er i førersetet i arealpolitikken. Det er private utbyggere som tar initiativ til hvordan ulike områder i byen skal se ut, og deres hensyn til maksimal profitt får ofte sette til side hensyn til estetikk og bokvalitet i både nye og etablerte nærmiljø. Samfunnsmessige hensyn som tilstrekkelig barnehage- og skolekapasitet, grøntområder, nærmiljøanlegg for barn og unge og tilbud til eldre blir ikke ivaretatt slik det bør. Samtidig er beslutningene som fattes på dette området i praksis irreversible og har store konsekvenser for innbyggerne i uoverskuelig fremtid.

SV mener at kommunen må ta hovedansvaret for god areal- og samfunnsplanlegging, og ikke overlate utviklingen til private aktørers egeninteresser. Derfor vil SV styrke innbyggernes mulighet til å påvirke byutviklingen og premiere utbyggere som vil bygge i tråd med demokratisk vedtatte planer. En by som er god for barn og unge, er god for alle innbyggere. Samtidig er det de unge som må leve lengst med konsekvensene av beslutningene som blir tatt. Derfor er det spesielt viktig for SV at barn og unges rettigheter og interesser blir godt ivaretatt i byutviklingen.

SV vil:

- prioritere innbyggernes interesser høyere enn utbyggernes interesser i byutviklings- og byggesaker. SV ønsker et feministisk perspektiv i byutviklingen.
- involvere innbyggerne aktivt i utviklingen av eget nærmiljø, blant annet gjennom deltakende budsjettering og folkemøter om arealplaner.
- innføre sms- eller e-post-varsling til innbyggerne om saker som angår deres nærmiljø og hvordan de kan påvirke.
- prioritere barn og unges rettigheter i all byutvikling.
- gjennomføre vedtaket om å gi forkjørsrett i kommunal saksbehandling til prosjekt som er i samsvar med vedtatte overordnede planer.
- jobbe mot fiendtlig arkitektur, og tilbakeføre all fiendtlig arkitektur.
- ha flere gatenavn og plasser oppkalt etter kvinner, og flere skilt, av typen blå historiske skilt, som opplyser om dem.

Del 3 Klima, natur og miljø

Verden står i en klimakrise og en naturkrise. Begge må løses samtidig. Vi må i fellesskap ta ansvar for å overlate byen til fremtidige generasjoner i bedre stand enn den er i dag. SV vil alltid prioritere natur og folks helse foran retten til å forurense, og gjøre det lettere for innbyggerne å leve miljøvennlige liv. Vi vil bekjempe klimaendringer, farlige utslipp til luft, jord og sjø og redusere forbruket av naturressurser. SV vil føre en rettferdig og solidarisk klima- og miljøpolitikk som virker.

Klima

Klimakutt nå

Verden trenger rask reduksjon av klimautslipp og må sette kurs mot null utslipp av klimagasser. Som Norges nest største by må Bergen ta ansvar for å redusere egne klimautslipp på en måte som også sikrer sosial rettferdighet.

For SV går kampen mot klimaendringer hånd i hånd med kampen mot økende forskjeller. En klimapolitikk som bidrar til sosial utjevning er ikke bare rett, men også nødvendig for å sikre legitimitet og oppslutning om innsatsen mot menneskeskapt klimaendringer. SV vil derfor prioritere klimatiltak som både er effektive for å oppnå reduserte utslipp, samtidig som de bidrar til omfordeling fra de som har mest til de som har minst.

Kompakte byer som tar vare på sine grønne arealer, har mye lavere utslipp og lavere klimaavtrykk enn byer preget av byspredning og bilisme. Samtidig bidrar innbyggere med høy inntekt vesentlig mer til klimagassutslipp enn andre fordi de har generelt høyere forbruk og reiser mer med fly og privatbil. Avgifter på forurensende aktiviteter som brukes til å finansiere miljøvennlige alternativ, er derfor bra for miljøet samtidig som det bidrar til mer rettferdig fordeling.

Alle samfunnssektorer må bidra til klimakutt dersom vi skal nå 1,5-gradersmålet. Det er likevel noen sektorer som slipper ut mer enn andre, og derfor må innsatsen først og fremst rettes mot disse. I Bergen er det veitrafikken som slipper ut mest klimagasser, etterfulgt av sjøfart. Det største enkeltutslippet er det BIRs forbrenningsanlegg i Rådalen som står for.

SV vil:

- redusere klimautslippene slik at Bergen blir fossilfri innen 2030 og nullutslipp-by innen 2040. innføre et forpliktende klimabudsjett for kommunen, og stille krav om at alle planer som fremmes for bystyret skal gjøre rede for klimafotavtrykk og samlet klimakonsekvens.
- at alle avdelinger i kommunen må ha en plan for hvordan bruk av flyreiser kan reduseres til et minimum.
- stoppe byspredning og nedbygging av grønne arealer for å redusere transportbehov, energibruk og klimautslipp, og prioritere fotgjengere, syklistene og kollektivtransport i all arealplanlegging.

- redusere biltrafikken i Bergen med 40 % innen 2030.
- etablere nullutslippssoner i Bergen og gradvis utvide disse frem mot 2030.
- stille strenge klimakrav og innfase krav om nullutslipp i kommunale anbud og innkjøp innen 2030.
- holde kommunens finansielle investeringer, fondsplasseringer og forsikringer ute av kull-, olje- og gassvirksomhet, og velge plasseringer med god klimaprofil.
- kreve at kommunen frafaller byggesaksgebyr for borettslag/sameier som søker om å få legge solcellepanel eller andre energieffektiviseringstiltak.
- arbeide for å redusere avfallsmengden og få på plass karbonfangst og -lagring ved BIRs forbrenningsanlegg i Rådalen.

Klimatilpasning

Vi må gjøre det vi kan for å begrense menneskeskapte klimaendringer. Samtidig må vi erkjenne at klimaendringene er her allerede og forsøke å begrense skadevirkningene mest mulig. Klimatilpasning er derfor nødvendig, og en viktig del av kommunens beredskap. Bergenserne kan vente seg et varmere, våtere og villere vær i fremtiden. Dette vil øke faren for ekstrem nedbør, ras og flom. Dessuten vil havnivået og nivået for stormflo stige. SV vil arbeide for at Bergen tar klimaendringene på alvor og gjør de tilpasningene som er nødvendige.

SV vil:

- redusere flomfaren ved store nedbørsmengder ved å beskytte våtmark og myr mot nedbygging, restaurere våtmark og myrområder, gjenåpne naturlige vannveier, etablere nye og bevare eksisterende vegetasjonsområder og grønne lunger. Vi vil blant annet gjenåpne Daleelven i Åsane og tilbakeføre parkeringsplassen bak Oasen kjøpesenter til våtmark.
- sikre blågrønne løsninger i byutviklingen for å integrere vannhåndtering og grønne områder i bystrukturen.
- arbeide for at det blir tilrettelagt for mer produksjon av fornybar energi.
- legge gatedekke som bidrar til infiltrasjon av overvann, som brostein og porøs asfalt, og unngå nye og avvike etablerte store asfalterte parkeringsplasser.
- øke tempoet i utskifting av gamle rør for å sikre at kapasiteten i avløpssystemet er tilstrekkelig til å håndtere økte vannmengder i fremtiden.
- at det skal skilles mellom overflatevann og avløpsvann i så stor grad som mulig ved utskiftninger eller oppgradering av vann- og avløpssystemet.
- kartlegge ras- og flomfare i hele kommunen, og iverksette sikringstiltak der etablert bebyggelse er i faresonen.

- si nei til boligbygging i områder som er utsatt for ras, flom eller havnivåstigning.
- gjennomføre tiltak for å beskytte Bryggen og annen verneverdig og fredet bebyggelse mot havnivåstigning og stormflo.

Naturmangfold og dyrevelferd

Verden står samtidig i en alvorlig natur- og klimakrise som er gjensidig forsterkende. Når natur bygges ned øker klimagassutslipp, samtidig som naturens evne til å ta opp og lagre karbon blir redusert. I tillegg svekkes vår evne til å håndtere de pågående menneskeskapte klimaendringene. Klimakrisen og naturkrisen henger derfor tett sammen, og må løses i sammenheng.

Bergen er verdens vakreste by, og har tilgang til både fjord og fjell. Naturen gir byens innbyggere viktige rekreasjonsmuligheter og naturopplevelser. Stadig oppleves det press fra utbyggere som vil bygge både boliger og næring i disse attraktive områdene og på dyrket mark. Privatisering av strandsonen og bygging innenfor byfjellsgrensen fører til at innbyggerne gradvis mister denne unike tilgangen til natur, samtidig som leveområder for planter og ville dyr reduseres.

I verden i dag utryddes planter og dyr i et urovekkende tempo. Dette truer hele balansen i vårt økosystem, som vi er en del av og avhengig av. SV vil ta ansvar for å bevare det biologiske mangfoldet av lokale planter og dyr. Vi vil ta vare på artenes leveområder, både gjennom vern, fornuftig bruk og restaurering av ødelagt natur. Samtidig må vi bekjempe svartelistede og fremmede arter som bringer ubalanse i økosystemet.

SV vil at alle dyr skal få ivaretatt sine naturlige behov og leve gode liv. Dette krever både at vi tar vare på leveområder for ville dyr, og at husdyr og kjæledyr har god tilgang til veterinær og områder der de kan utfolde seg.

SV vil:

- ta i bruk natur- og arealregnskap som virkemiddel for å belyse effekten av arealpolitikken på naturmangfold og klima. Målet er arealnøytralitet som sikrer bevaring av karbonbindende arealer.
- avvise bygging innenfor byfjellsgrensen, sikre etablerte friområder mot nedbygging, restaurere ødelagt natur og etablere nye grønne områder for rekreasjon, dyreliv og biologisk mangfold.
- hindre nedbygging av dyrket og dyrkbar mark slik at matjorden sikres for fremtidige generasjoner.
- håndheve strandsonevernet strengt, og stoppe alle forsøk på å hindre allmennheten tilgang til sjø.

- at Bergen, av hensyn til allmenn ferdsel, natur og miljø, og press for utbygging, fortsatt skal være omfattet av sone 1 i strandsonevernet.
- styrke kompetanse og kapasitet på naturvern i kommunen, og gjennomføre kartlegging av naturtyper og biologisk mangfold i Bergen.
- drive en bærekraftig vassdragsforvaltning som fører til god økologisk tilstand i byens vann og vassdrag.
- beskytte truede og rødlistede arter i vårt område, som liten ramsløkflue, villaks i Storelva i Arna, elvemusling i Haukåsvassdraget og atlantisk ål i Liavatnet i Lyngbødalen.
- utvide ordningen med byfjellsgeiter for å sikre byfjellene mot skogspredning og gjengroing.
- sikre ordningen med veterinærvakt og bedre de økonomiske rammevilkårene for lokale dyrevelferdsorganisasjoner.
- etablere hundeparker i alle bydeler, der hunder kan løpe fritt uten å være til sjenanse for andre.
- at det settes et tak for maksimal dødelighet i lakseoppdrett. Bergen kommune skal jobbe for å trekke tilbake oppdrettskonsesjoner der dødeligheten i matfiskanlegg har vært høyere enn 25% i gjennomsnitt i en periode over 5 år.

Byutvikling

Bergen har en stolt historie og er en vakker by som de fleste av oss er glad for å kunne bo i. Likevel er Bergen også en by med levekårsutfordringer, store og økende klimagassutslipp, nedbygging av naturområder og problemer med kommersialisering og privatisering av offentlige møteplasser. SV arbeider for å gjøre Bergen til en kortreist nullutslippsby preget av gode nabolag og oppvekstmiljø, der folkehelse, inkludering og sosial utjevning prioriteres i all byutvikling, og der folk trives med å bo, jobbe og leve.

Kortreist byliv med null utslipp

Transport er den største kilden til klimautslipp i Bergen og å redusere utslippene fra veitrafikken er derfor det viktigste tiltaket for at Bergen skal bli klimanøytral. SV arbeider for at livet i Bergen skal bli kortreist slik at de fleste kan gå eller sykle til jobb, skole og andre daglige gjøremål, mens resten har et godt kollektivtilbud som er et reelt alternativ til privatbil. En kortreist by er en triveligere by, der folk slipper å stå i bilkø og puste i giftig luft, og der hverdagen blir enklere, tryggere og mindre travel enn i dag. Samtidig er de korte, miljøvennlige hverdagsreisene nøkkelen til å gjøre Bergen til nullutslippsby og en foregangsby i kampen mot menneskeskapte klimaendringer.

For å gjøre Bergen kortreist, må all planlegging ha som forutsetning at bruken av privatbil må reduseres kraftig. Det krever at vi stanser byspredning og bilbaserte utbygginger av nye bolig- og

næringsområder. Arbeidsplasser må i større grad lokaliseres i sentrale deler av Bergen, nær viktige kollektivknutepunkt, langs bybanen og i kombinasjon med og i nærhet til boligområder. I områder med mange arbeidsplasser, som i deler av Fana og Ytrebygda, bør vi bygge flere boliger, mens i områder med mange boliger, som i Åsane, bør vi få flere arbeidsplasser. Samtidig må viktige tilbud, som barnehage, skole, dagligvarebutikk, sykehjem og fritidstilbud finnes i alle nærmiljø, og det må finnes god og trygg atkomst for gående og syklende. Slik vil SV gjøre bergenserne mindre avhengig av bil i hverdagen.

SV vil:

- gå imot alle planer om bilbaserte utbygginger.
- innføre en ny grønn fortettingspolitik med tydelige krav til bokvalitet, uteoppholdsareal, rikelig tilgang til grønne lunger, varierte boligstørrelser, begrensninger i byggehøyde og ivaretagelse av hensynet til nabobebyggelse.
- i større grad blande boliger og arbeidsplasser i byutviklingen.
- stille krav om gang- og sykkelavstand til service- og velferdstilbud i all boligbygging.
- utnytte bedre allerede bebygget areal, og skjerme ubebygde områder mot utbygging.
- bygge gode, sammenhengende gang- og sykkelforbindelser i alle bydeler og styrke vedlikeholdet av snarveier og barnetråkk skjermet for biltrafikk.
- gjøre kollektivtransporten køfri ved å bygge bane til alle bydeler og omgjøre ett kjørefelt i hver retning til kollektivfelt på alle firefeltsveier. Sambruksfelt kan brukes som et skritt på veien mot rene kollektivfelt.

De gode nabolagene

SV vil utvikle de gode nabolagene i byen. Gode nabolag er mangfoldige, har rom for mennesker i ulike familie- og samlivsformer og har tilbud for folk i alle livsfaser. Det krever en god blanding av boliger for unge, eldre, enslige og barnefamilier. De gode nabolagene er stabile over tid fordi de som bor der ikke trenger å flytte fra nabolaget for å skaffe seg egnet bolig når livssituasjonen og boligbehovet endrer seg. Et godt nabolag er skjermet for støy og forurensing og har rikelig tilgang til gode, felles utearealer for alle aldersgrupper og funksjonsnivå. I det gode nabolaget treffer barna venner for livet på lekeplassen og i barnehagen i nærmiljøet, og venner går og sykler trygt sammen til skole og fritidsaktiviteter. Her finnes møteplasser for barn, ungdom og voksne i alle aldre. Fra det gode nabolaget er det kort vei til natur- og kulturopplevelser, og et godt utbygd kollektivtilbud. De gode nabolagene er skapt for at alle mennesker skal ha mulighet til å leve gode liv. For å skape de gode nabolagene kan ikke lenger bilismen og grådige utbyggere få legge premissene i byutviklingen. Vi må tvert imot sikre større makt til dem som bor i nærmiljøet og lever sine liv i nabolaget.

SV vil:

- stille krav til gode nabolagskvaliteter og varierte boligstørrelser i all boligbygging.

- si nei til nedbygging av grønne areal, særlig i tettbygde områder.
- tilrettelegge for urbant jordbruk i nabolag, blant annet ved å etablere flere parselhager, fellehager og byhager.
- skjerme nabolag fra biltrafikk ved å etablere flere miljøgater, gatetun, parkeringsfrie og bilfrie områder.
- som hovedregel ikke tillate bygging av høyhus i boligområder fordi de kaster lange skygger og forringer kvaliteten på uteområdene.
- skjerme barn og unges oppvekstmiljø for reklame.
- utarbeide en gatebruksplan med sikte på å omgjøre asfaltert areal til andre formål i samarbeid med nærmiljø og velforeninger.
- la nabolagene spille en aktiv rolle i utviklingen av eget nærmiljø.
- støtte nabolagstiltak som Bærekraftig liv.

Gode byrom

SV vil legge vekt på å ta vare på og utvikle gode felles byrom både i sentrum og i bydelene. Felles, inkluderende møteplasser er tilrettelagt for ulike aktiviteter som samtidig er skjermet fra kommersielle interesser og biltrafikk. Dette er sentralt for både trivsel, livskvalitet, folkehelse og et levende demokrati. De gode byrommene skal kunne brukes av alle uavhengig av lommebok og funksjonsnivå. Innbyggerne skal kunne møtes der for å ytre seg og diskutere, oppholde seg, søke fellesskap og nyte estetiske kvaliteter i omgivelsene. For å utvikle de gode byrommene er det avgjørende at nabolaget sjøl deltar aktivt i utformingen av dem.

SV vil:

- utarbeide en egen byromsstrategi for å sikre vedlikehold, utvikling og etablering av byrom med gode kvaliteter i hele Bergen, med aktiv involvering av innbyggerne.
- tilrettelegge Festplassen for ulike aktiviteter for barn og voksne.
- gjøre Torget og Bryggen til bilfrie soner på vei mot et bilfritt sentrum.
- utrede muligheten for å legge et lokk over motorveien i Åsane for å binde sammen C-feltet og Åsane senter. Lokket vil kunne bli et nytt byrom for Åsane, skjerme bydelen for trafikkbelastning og knytte bydelen tettere sammen.
- bruke felles byrom mer aktivt til utstillinger og andre kulturopplevelser.
- gjennomføre vedtaket om å kartlegge ubebygde sentrumstomter med sikte på å tilrettelegge disse for andre formål og aktiviteter, som eksempelvis klatrevegg, biehold, lekeplass,

nabolagspark, utendørs trening, ballspill, grafittivegg, parsellhage, luftegård for hunder eller annet som nabolaget ønsker.

- holde byromsmøbler og toaletter fri for reklame og revidere skiltvedtektene for å skjerme kulturhistoriske miljø, viktige offentlige rom og barn og unges oppvekstmiljø mot både fastmontert og mobil reklame.
- arbeide for å bevare og styrke Solheimsgaten som Årstads tradisjonelle handelssentrum, og gjøre den til en miljøgate.

Levende sentrum

SV jobber for et levende sentrum som er godt å bo i, arbeide i og besøke. I dag lider Bergen sentrum av for få fastboende, for mye biltrafikk og av at store internasjonale kjeder overtar og fortrenger det lokale næringslivet i stadig større grad. SV arbeider for at Bergen sentrum styrkes og bevares som et levende sentrum gjennom en politikk som ivaretar lokalt kulturliv, næringsliv og spesialbutikker.

SV vil:

- hindre at boliger i og nær sentrum kjøpes opp for å drive hotell-lignende virksomhet, bekjempe omfattende hyblifisering av sentrum og øke andelen fastboende for å sikre stabile bomiljø.
- at kommunen tilrettelegger for flere miljøvennlige kommunale og ikke-kommersielle boliger i sentrum.
- tilrettelegge ubebygde sentrumstomter for formål som fremmer aktivitet i sentrum.
- styrke det lokale næringslivet på bekostning av multinasjonale aktører i sentrum.
- si nei til nyetableringer og utvidelser av kjøpesentre utenfor sentrum for å styrke sentrumshandelens konkurransekraft.
- sikre gode løsninger for næringsdrivende når Bybanen til Åsane bygges slik at sentrumshandelen ikke rammes i byggeperioden.
- innføre flere bilfrie soner på veien mot bilfritt sentrum slik at sentrumsområder blir mer attraktive.
- sørge for at Fisketorget beholdes som et åpent torg som er tilgjengelig for alle.

Kulturminner

En god by tar vare på både sine innbyggere og sin historie. Å ta vare på kulturminner er å ta vare på byens identitet. Bergen har en rik bygningshistorie, med bygninger fra middelalderen, unike trehus fra 1600- og 1700-tallet og mange flotte bygårder, småhus og villaer. Disse bygningene er byens ansikt og en viktig del av vårt felles miljø. Flere av byggene fra 1600- og 1700-tallet og små trehus er truet av generelt forfall og de er sårbare for brann. Brosteinsgatene og skifertakene er også en del av byens

kulturarv og må sikres for fremtidens generasjoner. De mange frivillige som bidrar til å bevare byens kulturarv, må sikres støtte til sin aktivitet.

SV vil:

- styrke byantikvaren.
- gjennomføre kulturminnekartlegging av alle deler av kommunen.
- styrke vedlikeholdet av verneverdige og fredede bygg i kommunalt eie.
- ta vare på de kulturhistoriske verdiene middelalderkirkene representerer.
- skjerpe tilsynet med bygningsvern og brannsikring av verneverdig og fredet bebyggelse og utleieboliger i brannsmitteområdene i Bergen.
- begrense andelen av utleieboliger i brannsmitteområdene i Bergen.
- sikre brannvesenet åpne og gode utrykningsveier, blant annet ved å forby gateparkering i brannsmitteområdene der det meste av den eldre trehusbebyggelsen ligger.
- stille krav om samarbeid med byantikvar og brannvesen for å innvilge søknader om fritak for eiendomsskatt for fredede og verneverdige bygninger og eiendommer.
- at brostein skal være det foretrukne veidekket i alle byområder i Bergen, og at det lages en plan for å tilbakeføre til brosteinsdekke der dette i dag ligger under asfalt. For sykkeltraseer skal en velge veidekke som gjør det attraktivt og trygt å sykle, men som også understøtter byens kulturarv.
- sikre byens skifertak og styrke støtteordninger for huseiere som tar vare på dem.
- sikre gjenoppbygging av Ekserserhuset som kommunalt kulturhus i Baneveien, og iverksette tiltak for å hindre spekulasjon i forfall av verneverdige bygg.
- sikre og styrke museumstrikken på Møhlenpris og veterantoget på gamle Vossebanen.
- jobbe for å bevare kulturminnet Sælen gård i Fyllingsdalen.

Transformasjon av Dokken og Laksevåg

De største byutviklingsprosjektene i Bergen fremover, er transformasjonen av containerhavnen på Dokken, Laksevåg verft og Laksevågneset. SV ønsker å se disse prosjektene i sammenheng med hverandre og med den allerede eksisterende bebyggelsen i nærheten for å sikre en best mulig helhetlig utvikling. Alle byområdene må planlegges slik at de både blir sosialt rettferdige og fungerer som sirkulære bydeler med null klimagassutslipp. Dokken er kommunalt eid, og området trenger derfor ikke å bygges ut for maksimal avkastning.

For å sikre at de nye byområdene blir inkluderende og mangfoldige, ønsker SV å gjøre dem til prøveprosjekt for en tredje ikke-kommersiell boligsektor inspirert av modeller fra blant andre København og Zürich. For SV er det i tillegg viktig å sikre at byområdene blir planlagt etter sirkulære prinsipper. De transformerte områdene må ta hensyn til og tilføre noe positivt til sine allerede bebygde nærområder, og sikre gode oppvekstvilkår for barn og unge og nabolagskvaliteter for folk i alle aldre og med ulike funksjonsnivå.

SV vil:

- utvikle områdene med en blanding av bolig og næring og krav til publikumsrettet virksomhet i første etasje.
- planlegge for at de nye bo- og næringsområdene skal fungere sirkulært gjennom fokus på redusert ressursbruk, gjenbruk og reparasjon, og aktiv involvering av beboere i nabolaget. Kompetansen hos Bio Region Institute på Laksevåg bør brukes aktivt i dette arbeidet.
- stille krav om at minst 25 % av boligarealet settes av til ikke-kommersielle boliger, og sette av areal til studentboliger på Dokken.
- bevare havnelageret på Dokken og verneverdig bebyggelse og anlegg på Laksevåg verft.
- gå imot omfattende utfyllinger i sjø på begge sider av Puddefjorden for å bevare mest mulig av dagens strandlinje.
- at områdene blir bilfrie og uten andre P-plasser enn til HC-parkering og ikke-kommersiell bildeling.
- etablere ny gang- og sykkelbro mellom Dokken og Laksevåg.
- sikre at det reguleres bybanestopp både på Dokken- og Laksevågsiden.
- at det etableres ny barnehage, ungdomsskole, fritidsklubb og bydelshus på Dokken.
- hindre at Torborg Nedreaasgate blir en barriere mellom de allerede bebygde og nybygde områdene av Dokken, blant annet gjennom lav kjørehastighet og etablering av gang- og sykkelvei.
- sikre allmennhetens tilgang til sjø og grøntareal. Avstanden mellom sjø og bebyggelse bør være større enn i de etablerte byområdene rundt Puddefjorden.
- utrede muligheten for sjøbad og badstu på Laksevåg Verft, og utbedre badeviken i Kirkebukten og på Lyreneset.
- sørge for tjenlig areal og tilkomst for Akvariet, Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet på Dokken.
- sette av areal til idrettsanlegg.

Transport

SVs mål for samferdselspolitikken i Bergen er at den skal bidra til å bekjempe klimaendringer, luftforurensing, forurensing av mikroplast til naturen, støy og trafikkulykker. Det viktigste vi kan gjøre for å oppnå dette, er å redusere transportbehovet og gi folk gode, pålitelige, trygge og utslippsfrie alternativ. Kollektivtransporten, gående og syklende skal være hovedprioritet i all transportplanlegging. Bergen trenger en grønn transportrevolusjon, og det haster.

Bane til alle bydeler

I Bergen har privatbilismen styrt transportpolitikken og byutviklingen i mange tiår. Dette kan ikke få fortsette. Bybanen må bli ryggraden i transportsystemet i Bergen. Et skinnegående, utslippsfritt, forutsigbart og køfritt transportalternativ til alle bydeler vil gi mange flere mulighet til å gå fra bruk av privatbil til miljøvennlig transport.

For å bli en nullutslippsby må en mye høyere andel av bergenserne reise kollektivt og mange færre kjøre bil. Da må også kollektivtilbudet ha vesentlig større kapasitet enn i dag. Ingen kjente bussløsninger kan gi den kapasitetsøkningen som er nødvendig i kollektivsystemet. Videre bybaneutbygging er derfor avgjørende for å nå klimamålene. Bybane til Åsane må derfor realiseres så snart som mulig, og Bergen må planlegge videre bybaneutbygging til Dokken, Laksevåg, Loddefjord, Vadmyra og Storavatnet. SV vil bruke bybanen til å gi et byutviklingsløft langs hele traseen og samtidig overføre veikapasitet fra bilen til kollektivpassasjerer, syklist og fotgjengere. Det krever at bybanen først og fremst legges på gategrunn, og at profittsøkende utbyggere ikke får legge alle premisser for byutviklingen langs traseene.

Mens bybanen bygges, vil eksisterende nabolag, bebyggelse og grøntområder utsettes for negativ påvirkning i form av støy og støv i anleggsperioden. SV vil legge vekt på å redusere miljøpåvirkningene mest mulig i anleggsfasen og søke løsninger som rammer folk, klima og miljø minst mulig.

SV vil:

- gå imot forsøk på omkamper om bybanen som bidrar til å forsinke en helt nødvendig transportomlegging i Bergen, og vektlegge kontinuerlig fremdrift i bybanebyggingen når nye strekninger skal prioriteres.
- finne og raskt realisere en løsning for bybanen i sentrum som sikrer at bybanen til Fyllingsdalen kan få økt rutefrekvens.
- stille krav om bilfri sone på Bryggen og gjennomføring av nødvendige tiltak for å redusere biltrafikken på strekningen Øvregaten-Nye Sandviksveien-Sandviksveien i forbindelse med realisering av bybanetraseen langs Bryggen.
- få på plass en sammenhengende sykkelvei gjennom sentrum og Sandviken som del av bybaneutbyggingen til Åsane.
- at bybanestrekninger til Dokken, Laksevåg, Loddefjord, Vadmyra og Storavatnet, blir planlagt, og at det utarbeides og vedtas kommunedelplaner for alle bybanestrekninger.

- redusere sårbarheten i bybanesystemet ved å etablere flere vendemuligheter på traseene.
- stille krav om minst mulig negativ påvirkning for folk, næringsliv, klima og miljø i anleggsfasen mens bybanen bygges.
- tilrettelegge for menneske- og naturvennlig byutvikling langs bybanetraseene.
- jobbe for at staten tar en større del av kostnaden med bybaneutbyggingen, minst 80 %.

Sykkelsatsing

Sykling er den mest miljøvennlige transportformen ved siden av gange, i tillegg til at den gir stor helsegevinst. En høy andel av bergenserne bor i sykkelavstand fra jobben. Likevel er Bergen en sykkelsinke med svært lav sykkelandel. Et gjennomgående og sammenhengende sykkelveinett som skiller gående og syklende, kombinert med trygg sykkelparkering under tak med lademulighet er nødvendig for å øke sykkelandelen. Samtidig må det tilrettelegges bedre for sykling internt i bydelene, særlig lokale sykkelveier til skoler, idrettsanlegg og arbeidsplasser. Flere høyfarts sykkelveier vil gjøre det mer attraktivt å sykle også lengre distanser.

SV vil:

- gjøre alvor av de mange løftene om fullverdig, sammenhengende sykkelvei gjennom Bergen sentrum, blant annet ved å omdisponere veikapasitet fra biltrafikken, f.eks. i Christies gate, Kong Oscars gate og på Torget.
- bygge ut det lokale sykkelveinettet i bydelene slik at det blir trygt å sykle til skole, arbeid og fritidsaktiviteter.
- øke planleggingskapasiteten på sykkel og vurdere å etablere et sykkelkontor med planleggingskapasitet som skal involveres i all trafikkplanlegging.
- alltid inkludere sykkelvei i all bybane- og veiplanlegging.
- sikre trygg omkjøring for syklister ved vei- og anleggsarbeid.
- opprettholde og utvide ordningen med bysykler, uten reklame, inkludere el-sykler i ordningen, utvide åpningstidene og arbeide for at bysyklene blir en del av kollektivtilbudet inkludert i Skyss sine billetter.
- bygge ut anlegg for trygg sykkelparkering med mulighet for lading av el-sykkel i sentrum og ved kollektivknutepunkt.
- prioritere innfartsparkering for sykkel fremfor innfartsparkering for bil.
- stille krav om trygg sykkelparkering under tak og med lademulighet ved bygging av boliger og næringsområder.
- tilrettelegge for frakt med lastesykkel i sentrum.

Mikromobilitet og el-løperhjul

Transport over små avstander bør helst skje ved å gå og sykle, men kan også foregå ved hjelp av ulike små motoriserte kjøretøy. For mange innbyggere har el-løperhjul blitt et velkomment innslag i transportsystemet i Bergen, men de har også vært til plage. Transport ved hjelp av el-løperhjul har ført til mange personskader, og henslengte løperhjul skaper problemer for gående, syklende og bevegelseshemmede. Det er derfor behov for streng regulering av denne transportformen slik at den kan bli til glede og nytte heller enn til irritasjon, plage og skade.

SV vil:

- prioritere gående, syklende og bevegelseshemmede foran brukere av el-løperhjul i arealpolitikken i Bergen når hensyn til de ulike gruppene kommer i konflikt med hverandre.
- sette en grense på maksimalt to utleiery av el-løperhjul i Bergen, maksimalt 600 el-løperhjul i sentrumssonen og maksimalt 900 i den ytre sentrumssonen.
- utelukke aktører som ikke forplikter seg til å følge landsomfattende tariffavtale fra å delta i konkurransene om å leie ut el-løperhjul eller andre kjøretøy for mikromobilitet.
- stille strenge miljø- og arbeidsmiljøkrav i anbudskonkurransene om å leie ut el-løperhjul, som krav til løperhjulenes levetid og anstendige arbeids- og miljøforhold i batteriproduksjonen.
- stille strenge krav til utleiery av el-løperhjul når det gjelder å samle inn hensatte løperhjul innen rimelig tid.
- omregulere veiareal- og p-areal for bil til p-plasser for el-løperhjul.
- forby parkering av el-løperhjul i brannsmitteområder på annet enn spesielt definerte plasser, og forby oppbevaring og lagring av el-løperhjul og batterier i boligområder.
- beholde nattestenging av el-løperhjul for å hindre alvorlige personskader ved bruk.
- innføre et prikkbelastningssystem for utleiery av el-løperhjul etter modell fra skjenkerelementet, slik at tillatelse til å drive utleiery av el-løperhjul kan trekkes tilbake ved mangelfull etterlevelse av kontraktsvilkår eller relevante lovbestemmelser.

Mindre bilbruk

Bilkjøring er den viktigste kilden til klimagassutslipp og luftforurensing i Bergen. Samtidig fører bilkjøring til dekkslitasje som blir til forurensing av mikroplast i naturen. Bilbruken må derfor reduseres kraftig. Bergen må prioritere kollektivtransport, gående og syklende foran ytterligere veiutbygging. SV er imot enhver veiutbygging som fører til økt veikapasitet for biltrafikken i eller inn mot Bergen og ønsker et bilfritt sentrum. Store motorveiprojekt fører til nedbygging av natur og matjord, samtidig som kollektivtransporten taper.

Et godt utbygd kollektivsystem er dessverre ikke tilstrekkelig. Restriksjoner på biltrafikken er nødvendig for å bli kvitt unødvendig bilkjøring. SV er derfor tilhenger av at bilistene må betale for å

bruke veien de kjører på, samtidig som vi øker kollektivtransportens konkurransekraft sammenlignet med bilkjøring. Det innebærer også at vi gradvis må avvikle noen av privilegiene som el-biler har i dag, som kjørerett i kollektiv/sambruksfelt og sterkt redusert pris for passering i bomringen.

SV vil:

- si nei til bilbaserte utbygginger av boliger og arbeidsplasser for å hindre at flere blir avhengig av bil i hverdagen.
- inndra veikapasitet fra bil ved å omgjøre ett kjørefelt i hver retning på alle firefeltsveier til kollektivfelt. Sambruksfelt kan brukes som et skritt på veien mot rene kollektivfelt.
- arbeide for at ingen veier i Bergen kommune har høyere fartsgrense enn 80 km/t slik at kollektivfelt ikke kan avvises med henvisning til trafiksikkerheten.
- innføre miljøfartsgrense på alle innfartsårer inn mot Bergen sentrum for å redusere klimautslipp, luft- og støyforurensing og øke kollektivtransportens konkurransekraft.
- inndra veikapasitet fra bil i sentrum for å gjøre plass til sammenhengende sykkelvei og fotgjengere på veien til målet om bilfritt sentrum.
- flytte E39 ut av Sandviken ved å bruke dagens E39 til bybane og tofelts lokalvei.
- etablere en tofelts ringveg øst mellom Arna og Nesttun med tofelts tunnel forbi Grimesvingene.
- sikre at kollektivprisene alltid er lavere enn prisen for å passere bomringen med bil, og at prisen for bil både er miljø- og rushtidsdifferensiert og høy nok til å ha en avvisende effekt på biltrafikken.
- utrede alternativer for veiprising til erstatning for dagens bomring, slik at ordningen blir mer rettferdig.
- avvikle all gateparkering i sentrum som ikke er avsatt til boligsone-, løperhjul- eller HC-parkering.
- omgjøre Klostergarasjen til boligsoneanlegg, rive Bygarasjen for å omdisponere arealet til andre formål og avvikle minst 3000 parkeringsplasser i sentrum.
- øke parkeringsprisene i kommunale parkeringsanlegg.
- redusere parkeringsnormen for biler i boligprosjekter og næringsbygg og tilrettelegge for økt bildeling.
- si nei til nyetableringer og utvidelser av kjøpesentre i Bergen, og innføre parkeringsavgift på de som allerede er etablert dersom det blir lov hjemmel for det.

Økt trafiksikkerhet

Hvert år blir altfor mange drept eller skadet i trafikken. Trafiksikkerheten i Bergen er mange steder langt fra god nok. Når veien er utrygg for gående og syklende, øker bilkjøringen og gjør veien enda mer trafikkfarlig. Disse onde sirkelene vil SV bekjempe. Vi prioriterer tryggheten til de myke trafikantene.

SV vil:

- at alle barn skal kunne gå eller sykle trygt til skolen, blant annet ved å innføre hjertesoner med bilfrie områder og lav fartsgrense, maks 30 km/t, rundt alle barne- og ungdomsskoler.
- at Øvregaten stenges for biltrafikk ved Christi Krybbe skoler slik at det kan innføres hjertesone rundt skolen.
- gi fotgjengere signalprioritering på skoleveier.
- forby gateparkering langs alle skoleveier der det ikke finnes fortau eller gang/sykkelvei.
- øke investeringene i trafiksikkerhetstiltak og utbygging av gang- og sykkelveier, blant annet ved å bruke en høyere andel av bompenginntektene til dette formålet.
- etablere flere miljøgater med lav fartsgrense og eget sykkelfelt som prioriterer de myke trafikantene, blant annet på strekningen Øvregaten-Nye Sandviksvei-Sandviksveien.
- at det etableres flere gågater, snarveier og bilfrie områder i sentrum og bydelene.
- stille krav om gode og trafiksikre løsninger i alle utbyggingsplaner.
- sikre universell utforming av alle fortau og fotgjengerfelt slik at alle innbyggere kan ferdes trygt uavhengig av funksjonsnivå.
- kjempe for at de rasfarlige områdene på E16 og toglinjen mellom Bergen og Voss blir prioritert først når ny vei og bane på strekningen skal bygges.

Buss og tog

Et godt buss- og togtilbud er, sammen med bybanen, nødvendig for å oppnå redusert biltrafikk. Selv om kollektiv- og togtransporten er et fylkeskommunalt og statlig ansvar, er det mye Bergen kommune kan gjøre for å bidra til et bedre buss- og togtilbud for passasjerene. Arealpolitikken kan også bidra til at mer gods transporteres på jernbanen istedenfor på vei.

SV vil:

- styrke Bergen kommunes innflytelse på utvikling av rutetilbud, pris og billettsystem for kollektivtransporten.

- regulere kollektivfelt på alle innfartsårene til Bergen for å hindre at busser står i bilkø. Sambruksfelt kan brukes som et skritt på veien mot rene kollektivfelt.
- at Bergen kommune sammen med Vestland lager et eget program for utvidelse av trolleybussnett. En aktuell trase kan være Gravdal-Loddefjord.
- avvikle el-bilenes rett til å kjøre i kollektivfelt.
- reservere Løvestakktunnelen for kollektivtransporten.
- sikre lyskryssprioritering for bussene slik at de kommer raskere frem.
- stille krav om at alle busser i Bergen, også kommersielle turistbusser og sightseeingbusser, skal være utslippsfrie, f.eks. gjennom bruk av nullutslippssoner.
- arbeide for at prisene for å kjøre kollektivt alltid skal være lavere enn bompengesatsen for privatbiler.
- arbeide for at bompengeinntektene brukes til å finansiere drift av kollektivtransporten, og ikke bare til investeringer.
- kjempe for rask realisering av ny, rassikker og raskere togtrasé mellom Bergen og Voss og at løftene om å bygge Ringeriksbanen blir holdt.
- stoppe bygging av ny rullebane på Flesland, og heller satse på jernbanen.

Dra til sjøs

Bergen er en havneby, og sjøen bør i større grad brukes til transport av både gods og passasjerer. Om vi flytter mer transport over til sjøveien, kan gategrunn frigjøres til myke trafikanter og framkommeligheten bedres, samtidig som vi tar vare på Bergens stolte historiske tradisjon som sjøfartsby. SV vil tilrettelegge for at en høyere andel av transporten flyttes til sjøen samtidig som vi vil stille strenge utslippskrav.

SV vil:

- etablere flere anlegg for landstrøm i Bergen havn, og stille krav om at gods- og passasjerbåter, inkludert cruiseskip, bruker dette og bidrar til finansieringen.
- sikre Beffen både som del av vår kulturhistorie og som del av kollektivtransporten i Bergen.
- kreve utredning av sjøgående alternativ når det fremmes forslag om flere firefeltsveier i og inn mot Bergen.
- samarbeide med fylkeskommunen om å inkludere elektriske båter i kollektivsystemet med direkteruter mellom sentrum og viktige knutepunkt i bydelene og omegnskommunene.
- tilrettelegge for elektriske fritidsbåter i småbåthavnene i Bergen.

Miljøforurensing

Frisk luft

SV arbeider for en selvsagt rett for alle bergensere til å puste i frisk luft. Luftforurensing viser seg å være farligere enn tidligere antatt, og verdens helseorganisasjon (WHO) anbefaler derfor å senke grenseverdiene for dårlig luftkvalitet. Dette vil SV følge opp.

Biltrafikk er den viktigste årsaken til utslipp av både NO₂ og svevestøv i Bergen. Å bekjempe lokal luftforurensing krever en langt mer miljøvennlig byutvikling som gir redusert transportbehov.

I tillegg til biltrafikk er også vedfyring på kalde dager en vesentlig kilde til svevestøv. Ikke-rentbrennende ovner finnes fremdeles mange steder i Bergen. Vi må derfor fortsette og intensivere arbeidet med å skifte ut gamle ovner slik at vedfyring ikke bidrar til helsefarlig luft på dager med inversjon.

Havnen i Bergen bidrar også til luftforurensing. Dagens miljødifferensierte havneavgift bør forsterkes, slik at forurensende skip ilegges en ekstra avgift og på sikt ikke får legge til kai.

SV vil:

- alltid prioritere innbyggernes helse og retten til frisk luft foran retten til å forurense.
- heve ambisjonsnivået for luftkvalitet ved å følge WHO's anbefalte grenseverdier for luftforurensning, og bruke disse som utgangspunkt for å iverksette lokale tiltak, istedenfor de nasjonale grenseverdiene.
- føre en arealpolitikk som sørger for at flest mulig kan gå, sykle eller bruke kollektivtransport til alle daglige gjøremål.
- innføre miljøfartsgrense på alle innfartsåre til Bergen for å redusere luftforurensing fra biltrafikk.
- etablere null- og lavutslippssoner i sentrum og utsatte områder i bydelene.
- forhøye takstene i bomringen på dager der det er meldt om fare for høy luftforurensing, og om nødvendig innføre andre restriksjoner på bilkjøring og parkering for å beskytte befolkningens helse.
- stille krav om at cruiseferger og andre fartøy som brukes av turistnæringen, skal være utslippsfrie eller kunne koble seg til landstrøm for å få legge til kai i Bergen.
- satse på veiunderlag som produserer minst mulig svevestøv, f.eks. brostein.
- få på plass målere av luftkvalitet flere steder i kommunen der det er fare for dårlig luftkvalitet.

Til kamp mot plastforurensning

Plastforurensning er et av våre største og samtidig sterkt økende globale miljøproblemer. Det er et naturproblem, et klimaproblem og et folkehelseproblem. Når plast som ikke er nedbrytbar havner i jordsmonn, luft, vassdrag og hav, skaper dette store problemer for sjøpattedyr, fugler, fisker og andre organismer. Plasten havner inn i næringskjeden og til slutt på våre middagsbord. I tillegg sprer plast miljøgifter, kjemikalier og skadelige bakterier og virus. For å bekjempe problemet må vi både rydde opp i den forsøplingen som allerede er i naturen, redusere plastbruken og bekjempe unødvendig plastbruk og ytterligere forsøpling.

Halvparten av all mikroplast som havner i havet kommer fra bildekk. Det er derfor nødvendig å redusere biltrafikk for å bekjempe plastforurensning. Andre viktige forurensningskilder er maling, granulater fra kunstgressbaner og tekstiler laget av plast. Det trengs derfor en satsing på bred front for å bekjempe problemet.

SV vil:

- redusere biltrafikken for å bekjempe mikroplastforurensning som følge av dekkslitasje.
- gjennomgå plastbruken i all kommunal virksomhet med sikte på å fase ut all unødvendig plastbruk.
- øke takten i utfasing av gummigranulat på kunstgressbaner og lekeplasser, og gå imot etablering av nye kunstgressbaner som ikke baserer seg på nedbrytbare alternativer.
- legge en plan for og sette av penger til jevnlig rydding av plastavfall fra kystområder og vassdrag i Bergen og at BIR sørger for gratis henting av avfall etter strandryddeprosjekter.
- sikre et helhetlig oppsamlingssystem for marin plastforsøpling i hele havneområdet i Bergen.
- si nei til bruk av plastarmering i forbindelse med vegbygging i Bergen og stille krav om gjenvinning av plastmaterialer fra bygge- og anleggsplasser i Bergen.
- samarbeide med næringslivet for å redusere plastbruk, hindre unødig bruk av plast og øke graden av gjenbruk og resirkulering av plast, med særlig fokus på fiskeri, havbruk, jordbruk, bygg og anlegg, varehandel og restaurantnæringen.
- forbedre ordningen for kildesortering av plast slik at en større andel gjenbrukes og resirkuleres.
- gjennomføre en egen satsing for å redusere plastbruk i landbruket, og innføre gode ordninger for innsamling og resirkulering av plastavfall i landbruksnæringen.

Energi

All produksjon av energi innebærer naturinngrep. Det beste vi kan gjøre for å redusere miljøbelastningen ved energiproduksjon, er å redusere energibruken så mye som mulig og bruke energien på de riktige tingene. Samtidig vil SV at samfunnet skal ta kontroll med strømmen og se på strøm som en kritisk infrastruktur, og sikre varige, rimelige og forutsigbare priser for folk og næringsliv.

Nøkkelen til store kutt i klimagassutslippene er å redusere energiforbruket og erstatte fossil energi med fornybar energi i alle deler av samfunnet. SV vil fase ut bruk av fossil energi i Bergen og satse på energieffektivisering og energisparing. Bygninger står for 40 % av energiforbruket i Norge, og sparepotensialet her er stort.

For å stimulere grønn omstilling må Bergen også ta i bruk sine fornybare energiresurser, som jordvarme og solenergi. Dette er avgjørende for å klare overgangen til nullutslipp. Da kan vi oppnå bedre utnyttelse av den vannkraften vi allerede har. Vi må også sørge for at kraftnettet i Bergen har god nok kapasitet. Det har det ikke i dag, og dette utfordrer det grønne skiftet og fører til at ny grønn næring blir satt på vent eller skrinlagt.

SV vil:

- fase ut bruk av fossile kilder til oppvarming av bygg og produksjon av fjernvarme, og ikke tillate fossile oppvarmingskilder i nybygg.
- stille krav om energieffektivisering og fornybar energiproduksjon ved kommunale nybygg og renoveringer.
- etablere en egen satsing på energieffektivisering i eldre kommunale boliger og bygg.
- at kommunen skal tilby gratis energirådgivning til innbyggerne.
- supplere ENOVAs støtteordninger til energieffektivisering med kommunale midler slik at flere private husholdninger i Bergen kan etterisolere, installere varmepumpe, bruke vannbåren varme og etablere solenergiløsninger.
- kreve satsing på solenergi, jordvarme og eventuelt andre fornybare energikilder i alle nybygg og BREEAM-klassifisering i næringsbygg. SV vil innføre krav om nullutslipp til alle nybygg innen 2030.
- bruke eierskapet i Eviny til å fremme energisparing og satsing på grønn hydrogen, solenergi, jordvarme og havvind, og gå imot utbygging av vernede vassdrag.
- bruke eierskapet i Eviny og BKK til å sikre at det er nok kraft tilgjengelig der den trengs, blant annet ved å frigjøre strøm gjennom energieffektivisering, lokal energiproduksjon og utnyttelse av overskuddsvarme.
- bruke eierskapet i BKK og Eviny til å innføre et to-pris-system for strøm, med moderat strømpris for moderat forbruk og høy pris for høyt og unødvendig forbruk.

- bygge ut hydrogeninfrastruktur for både maritim transport i Bergen havn og landtransport.
- gå imot etablering av kraftkrevende næring som ikke bidrar til det grønne skiftet, f.eks. produksjon av kryptovaluta eller elektrifisering av sokkelen med kraft fra land.

Grønn omstilling og sirkulær økonomi

SV vil bidra til en grønn og sirkulær økonomi og et næringsliv som er miljømessig bærekraftig, med økt satsing på grønne næringer. En slik økonomi legger grunnlaget for bærekraftig ressursbruk og må samtidig sikre rettferdig fordeling av makt og inntekter. Det krever at vi bryter med kapitalismens tvang til vekst, og at vi reelt reduserer forbruket av naturressurser. Kommunen må bruke sin makt som eier og innkjøper til å stimulere grønn omstilling, og sine økonomiske muskler til å investere aktivt i grønn omstilling.

Redusert forbruk, og mer deling, gjenbruk, gjenvinning og resirkulering

SV arbeider for å redusere forbruket av naturressurser. Vi bør i større grad dele på ting vi bruker bare av og til eller i kortere perioder, og det bør i større grad lønne seg å gjenbruke, reparere og gjenvinne. Lavt forbruk bør premieres, og kommunen må legge til rette for at flere kan leve i tråd med naturens tålegrenser. SV vil jobbe systematisk for å redusere forbruk og avfall, og øke gjenbruk, materialgjenvinning, energiutnyttelse og resirkulering, både blant innbyggere og i kommunens egen virksomhet. SV vil bruke kommunens eierskap i BIR til å redusere mengden av avfall og øke gjenbruk og kildesortering.

SV vil:

- bekjempe kjøpepress ved å redusere kommersialiseringen av det offentlige rom gjennom blant annet å stramme inn skiltvedtektene og forby reklameboards.
- stimulere til økt bildeling ved å reservere egne p-plasser for delebiler.
- ha flere låneordninger for blant annet lastesykler, verktøy, barneklær, sports- og fritidsutstyr og festantrekk.
- legge om alle kommunale avgifter slik at innbyggerne betaler etter hvor mye de forbruker, blant annet slik at renovasjons- og vannavgiften fastsettes på bakgrunn av husholdningens forbruk.
- redusere strømforbruket i kommunale bygg gjennom en stortilt ENØK-satsing.
- etablere reparasjonsverksteder ved gjenbruksstasjonene slik at ødelagte gjenstander kan få forlenget levetid.
- tilrettelegge for byttedager og byttemarkeder i samarbeid med miljø- og studentorganisasjoner.

- etablere brukthaller i alle bydeler der folk kan forsyne seg gratis med ting som andre vil kaste.
- gjøre vedlikehold og reparasjon, design og redesign til valgfag på flere ungdomsskoler.
- samarbeide med dagligvare- og restaurantbransjen om å redusere matsvinn, blant annet gjennom et prøveprosjekt der det samles inn brukbare matvarer som er utgått på dato til bruk i kommunale kantiner og kjøkken.
- at arbeidet med å redusere matsvinn blir integrert i kommunens planer og strategier.
- redusere kjøttforbruket i kommunal virksomhet gjennom å innføre kjøttfri mandag og tilbud om vegansk mat i alle kommunale kantiner og tjenester med matservering.
- redusere kjøttforbruket ved å ha vegetarmåltider som standard når kommunale virksomheter inviterer ansatte på restaurant. Ansatte som ønsker kjøtt skal eksplisitt be om det på samme måte som vegetarianere gjør i dag.
- stille krav om materialgjenvinning i alle byggeprosjekt.
- tilrettelegge bedre for billøse husstander ved å gjøre Sandviken til pilotområde for å prøve ut henteordninger for avfall, og at BIR henter kasserte møbler ved semestertart og -slutt for studentene.
- få på plass bedre ordninger for kildesortering og kompostering av våtorganisk avfall, som matavfall. Bossnettet i sentrum må tilrettelegges for slikt avfall.
- bruke eierskapet i BIR til å sette søkelys på problemet med tekstilavfall med sikte på å redusere forbruket av tekstiler, øke reparasjons- og gjenbruksgraden, finne ordninger for innsamling av tekstiler og unngå at tekstiler havner i restavfallet. Tekstilprosjektet i regi av klimaetaten må videreføres og styrkes.

Grønt næringsliv

SV vil legge til rette for utvikling av et allsidig, bærekraftig næringsliv som kan sikre velferd og sysselsetting også etter oljealderen. God næringspolitikk betyr derfor satsing på forskning, kompetanse og innovasjon.

Bergen må være en aktiv pådriver for at næringslivet på alle områder har fokus på miljø og grønne arbeidsplasser. Næringslivet i regionen må omstilles i en mer miljøvennlig og bærekraftig retning. Vi må gå fra dagens fossilsamfunn til et lavutslippssamfunn og videre inn i nullutslippssamfunnet. Kommunen må stille tydelige miljøkrav for å bidra til å skape marked for at det grønne næringslivet kan blomstre.

Byens næringspolitikk må ses i sammenheng med innkjøpspolitikk. Kommunen har betydelig makt som stor innkjøper av varer og tjenester. Denne markedsmakten må brukes aktivt for å stimulere næringslivet til grønn omstilling.

SV vil bruke eierskapet i Eviny til å sikre god miljøtilstand i vassdragene og at kraftproduksjon ikke går på bekostning av viktige naturverdier. Bergen kommune må bruke eierskapet i Eviny på en måte som bidrar til energisparing og ny fornybar energi som for eksempel solenergi, grønn hydrogen og bergvarme. Bergvarme i kombinasjon med varmepumper kan mer enn halvere energien som vi i dag bruker på oppvarming og nedkjøling av bygg. Geotermisk energi fra jordens indre er energi uten arealkonflikter og bør ha gode vilkår i Bergen. Forskningsmiljøet i byen er verdensledende på området, og tar i bruk kompetanse fra petroleumsbransjen på nye, bærekraftige måter. En satsing på geotermisk energi kan bidra til innovativ næringsutvikling og grønne arbeidsplasser i Bergen. Derfor mener SV at det må legges til rette for utvikling på dette området med en helt annen tyngde enn i dag.

SV vil:

- gi videre økonomisk støtte til grønne næringsklynger som bGreen.
- styrke støtteordninger til privatpersoner og bedrifter som ønsker å starte med grønn næringsvirksomhet, særlig i samarbeid med forskningsinstitusjoner.
- opprette en støtteordning som går direkte til å promotere grønne pilotprosjekter og demonstrasjon av ny teknologi.
- at kommunen skal stille krav til grønne, utslippsfrie og sirkulære løsninger i kravspesifikasjonen i sine innkjøps- og anbudsordninger for å stimulere utviklingen av et grønt næringsliv i Bergen.
- bruke det kommunale eierskapet i selskaper som BKK, Eviny, BIR, Bergen Parkering AS og Bergen Havn AS til å stimulere til miljøomstilling.
- påse at Eviny bruker deler av inntektene til realisering av tiltak for et bedre vannmiljø i Eviny kraftregulerte vassdrag.
- etablere et samarbeidsprosjekt med forskningsmiljøene om grønn innovasjon i kommunal sektor delfinansiert med midler gjennom Forskningsrådet.
- få på plass et samarbeid med næringslivet for å redusere plast- og matavfall.
- etablere en strategisk satsing på geotermisk energi i samarbeid med aktuelle forskningsmiljø, Eviny og byggenæringen i Bergen.

Havnæringene

Den maritime næringen i Bergen har en stolt historie. Bergen har i tillegg en bredde som gjør den lokale næringen enestående. SV vil være en aktiv pådriver for å synliggjøre og fremme den maritime næringen i Bergen, og samtidig ta den i en grønnere retning.

Sjømatnæringen og leverandørindustrien er en stor og viktig del av næringslivet i Bergensregionen. I dag driver deler av næringen på en svært miljøskadelig måte. SV jobber for at det stilles tydelige og

kunnskapsbaserte miljøkrav til næringen i samarbeid med de verdensledende forskningsmiljøene som finnes i Bergen på dette området.

SV vil:

- forsterke satsingen på Havbyen Bergen for å fremme en forskningsbasert og bærekraftig utvikling av havnæringene i regionen.
- bruke våre verdensledende forskningsmiljø aktivt i utforming av miljøkrav til havnæringene.
- stille krav om utslippsfrie hurtigbåter på strekningen Bergen-Askøy, Bergen-Nordhordland og andre aktuelle strekninger.
- prioritere klimavennlige transportalternativ til sjøs.
- forsterke ordningen med miljødifferensierte gebyr i havnen.
- stille krav om rent skrog ved anløp Bergen havn for å redusere spredning av fremmede arter.
- sikre et helhetlig oppsamlingssystem for marin plastforsøpling i hele havneområdet i Bergen gjennom et spleiselag med havnæringene.
- jobbe for å få et nasjonalt visningscenter for grønn havteknologi i Bergen.
- kreve rensing av avrenning og kjemikalier på vedlikeholdsplasser for båter.
- fullføre oppryddingen av miljøgifter i Store Lungegårdsvann og Vågen.
- bidra til realiseringen av nytt bygg for Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet.
- samarbeide med Vestland fylke og omegnskommunene om å bekjempe miljøforurensing og rømming fra oppdrettsanlegg i Bergensområdet.
- innføre innkjøpsstopp av oppdrettsfisk i kommunen så lenge næringen ikke driver bærekraftig.

Bygg og anlegg

Bygge- og anleggsnæringen er en stor kilde til klimagassutslipp og andre negative miljøpåvirkninger i Bergen. Det er nødvendig å redusere energibruk og erstatte fossil energibruk i bransjen. For å stimulere til bærekraftig omstilling i næringen vil SV stille strenge miljøkrav, både der kommunen selv er utbygger eller byggherre og der kommunen er reguleringsmyndighet.

SV vil:

- at all bygge- og anleggsvirksomhet i Bergen skal være utslippsfri innen 2030.
- stille krav om nullutslipp til alle nybygg innen 2030.

- stille krav om nullutslippsløsninger for anleggsmaskiner, byggestrøm, byggvarme, tørking og transport til, fra og på byggeplassen for å nå målet om utslippsfrie byggeplasser.
- kreve satsing på solenergi, jordvarme og eventuelt andre fornybare energikilder i alle nybygg og BREEAM-klassifisering i næringsbygg.
- fase ut bruk av fossile kilder til oppvarming av bygg og produksjon av fjernvarme, og ikke tillate fossile oppvarmingskilder i nybygg.
- sørge for at det gjennomføres energieffektivisering og utbygging av solenergi på offentlige bygg.
- etablere en egen satsing på energieffektivisering i kommunale bygg.
- supplere ENOVAs støtteordninger til energieffektivisering med kommunale midler slik at flere private husholdninger i Bergen kan etterisolere, installere varmepumpe, vannbåren varme og solenergiløsninger.

Reiseliv

Reiselivsnæringen i Bergen bør i større grad rettes mot natur-, kultur- og matopplevelser. Det må legges til rette for at turister enkelt kan benytte seg av sykler og el-sykler for å oppleve Bergen. Turisme er en kilde til inntekt, men også en kilde til forurensning. Turismen i Bergen må gjøres kjent som turisme med et miljøperspektiv.

SV vil:

- utvikle Bergen som bærekraftig reiselivsdestinasjon med null klimagassutslipp både på reisen til og fra og under oppholdet i byen.
- innføre turistskatt for å finansiere tiltak for å redusere negativ miljø- og klimapåvirkning av turisme, dersom dette blir lovlig.
- samarbeide med reiselivsnæringen om prosjekt for kortreiste mat-, kultur- og naturopplevelser for turister.
- gå imot bygging av ny rullebane på Flesland, og satse på bærekraftige transportformer for turisme som fossilfrie busser, båter og tog. SV vil også arbeide for at passasjertrafikken til og fra Flesland skal gå ned.
- gå inn for en gradvis avvikling av cruisevirksomheten i Bergen så lenge næringen ikke er utslippsfri.
- at kommunen setter tak på SO_x og NO_x-utslipp fra cruiseskip per dag, og at skip avvises og bortvises ved fare for overskridelser og dårlig luftkvalitet.
- oppmuntre turister til å oppleve byen til fots, gjennom god skilting til attraksjoner, og tilbud om guidede fotturer knyttet til kommunale museer.

- at kun utslippsfrie turistbåter, busser eller sykler benyttes når turister skal på sightseeing i Bergen og omegn.
- innføre parkeringsrestriksjoner for turbusser for å unngå ulemper for nærmiljøet ved viktige turistattraksjoner som eksempelvis Fløibanen og Akvariet.

Landbruk

SV vil jobbe for et bærekraftig landbruk i Bergen basert på økologiske prinsipper. Vi må produsere mat på en måte som tar vare på økosystemene og bidrar til å redusere klimagassutslippene. Karbonlagring i jord og kulturlandskap må spille en sentral rolle i klimatiltak som gjennomføres. Matjord er ikke en fornybar ressurs, men dessverre går stadig mer matjord tapt i vår kommune. SV vil føre en arealpolitikk som tar vare på landbruket, og sikrer at ingen dyrket eller dyrkbar jord bygges ned. I en verden som preges av klimaendringer, krig og andre kriser blir selvforsyning stadig mer aktuelt. Urbant landbruk kan være med på å øke selvforsyningsgraden, og SV vil stimulere til mer kortreist matproduksjon og sikre det økologiske kretsløpet. SV ønsker at alle innbyggere skal få mulighet til å lære mer om matproduksjon, bedre tilgang på lokalprodusert mat og få mulighet til å produsere litt av sin egen mat.

SV vil:

- øke andelen økologisk landbruk i Bergen til minst 20 % innen 2030, og stimulere omleggingen ved å stille krav til økologisk produksjon i kommunale innkjøp.
- at omdisponering av landbruksareal til andre formål som grunnregel ikke skal skje.
- lage en plan for hvordan Bergen kommune kan hindre ytterligere tap av matjord, og gi sammenhengende jordbruksområder varig vern.
- opprettholde beitebruk med småfe for å hindre gjengroing og ta vare på biologisk mangfold.
- at areal som ikke lenger er i bruk til landbruk, men som har kvaliteter som produksjonsareal, skal kartlegges og sikres mot omdisponering.
- legge til rette for at landbruksnæringen kan drive lønnsom økologisk gårdsturisme.
- samarbeide med jordbruksnæringen om beitedyr for å hindre gjengroing, og øke kortreist matproduksjon.
- redusere plastbruk i landbruket, og innføre gode ordninger for innsamling og resirkulering av plastavfall i næringen.
- legge til rette for mer lokal, småskala matproduksjon gjennom blant annet andelsgårder, nabolagshager og urbant jordbruk.
- arbeide for at det etableres nasjonalt kornlager i Bergen eller nærområdet.

Del 4 Frigjøring og kamp mot diskriminering

Feminisme

SV er et feministisk parti. Vi vil ha et likestilt samfunn der kjønn ikke begrenser folks frihet og der alle mennesker har like muligheter uavhengig av kjønn, seksuell orientering og kjønnsuttrykk.

Status, makt og ressurser er systematisk skjevt fordelt mellom kvinner og menn, og kvinner eier mindre og tjener mindre enn menn. SV vil ta Bergen i feministisk retning ved å kjempe for reell likestilling og frigjøring. Vårt mål er et samfunn hvor alle har råderett over egen kropp og kan leve ut sin identitet, kjærlighet, seksualitet og kjønnsuttrykk basert på likeverd og samtykke uten fare for å bli diskriminert og trakassert. Likestilling kommer ikke av seg selv, og kampen for en likestilt kommune, er en viktig sak for Bergen SV.

Kvinner og arbeid

Arbeid i tradisjonelle kvinneyrker er like viktig og verdifullt som i tradisjonelle mannsyrker. Dette må vises i praksis gjennom lik adgang til hele og faste stillinger, med likeverdige lønns- og arbeidsvilkår. Dette er særlig aktuelt innenfor den kommunale helse- og omsorgssektoren. Ansatte i sektoren må tilbys turnusordninger som kan kombineres med et familieliv. Det må ansettes nok helse- og omsorgsarbeidere slik at det er mulig å lage turnuser som ikke går ut over de ansattes liv og helse.

Som aleneforsørger er det til tider veldig tungt å ikke ha et avlastningstilbud. SV vil gi støtte til et kvelds- og helgetilbud. Et avlastningstilbud ville betydd mer frihet for mange, og muligheten til å ha et sosialt liv med venner. For dem som har yrker med kvelds- og nattevakter, kan det også gi muligheten til å jobbe fullt i stedet for deltid. Om aleneforeldre får komme seg mer ut og delta i politikk, foreningsliv og sosiale aktiviteter, får de bedre helse og trivsel, og kan bidra mer til samfunnet, og vil bidra til en bredere representasjon. SV vil derfor støtte opprettelsen av et avlastningstilbud for aleneforeldre etter Rødhette-modellen i Oslo.

SV vil:

- innføre rett til hele og faste stillinger i kommunen.
- praktisere reell likelønn i hele Bergen kommune.
- øke grunnbemanningen innenfor helse og omsorg.
- bekjempe midlertidige stillinger i tradisjonelle kvinneyrker ved å ha kommunalt fast ansatte vikarer istedenfor å leie inn fra vikarbyrå.

Barselomsorg

Kvinner må sikres et helsetilbud som ivaretar deres behov, helt og fullt. Dette bør innebære at det må utvikles og etableres tilbud om en trygg, nær og individuelt tilpasset barselomsorg preget av kontinuitet for barselkvinner og nyfødte i Bergen. SV vil sikre at mødre og barn som reiser tidlig hjem

etter fødselen får tilbud om hjemmebesøk fra jordmor og annen nødvendig oppfølging i tråd med nasjonale faglige retningslinjer.

SV vil:

- sikre at Bergen har en barsel- og jordmortjeneste som ivaretar alle fødende og nyfødte barn.
- ansette flere jordmødre i kommunehelsetjenesten.
- sørge for at alle nybakte foreldre får hjemmebesøk av jordmor i løpet av de to første ukene etter fødsel.

Kjønn, kropp, seksualitet, vold og sosial kontroll

Vold mot kvinner, overgrep og seksuell trakassering er et samfunnsproblem. Tvangsekteskap, kjønnslemlesting og prostitusjon er også vold mot kvinner. Jenter, kvinner og transpersoner skal ha rett til å bevege seg trygt i bymiljøet, uten fare for å bli antastet verbalt eller fysisk. Kvinner har rett til respekt for sin kropp og sin integritet. Alle kvinner, både cis og trans, skal ha råderett over egen kropp, seksualitet og reproduksjon. Seksuell trakassering, og diskriminerende holdninger og handlinger pga. kjønn og kjønnsuttrykk kan ikke aksepteres verken i arbeid eller utdanning. Derfor må også seksuell trakassering tas alvorlig og stoppes.

Jenter, kvinner, ikke-binære og transpersoner skal ha rett til å leve et liv uten press, sosial kontroll, undertrykking og seksuell utnyttelse. Jenter og kvinner i minoritetsmiljø må gis ekstra beskyttelse når det gjelder undertrykking og risiko for sosial kontroll og tvangsekteskap, særlig fra patriarkalske, religiøse miljøer.

SV vil:

- opprettholde et krisesenter i kommunal regi, og styrke krisesenterets økonomi.
- forbedre voldtekstmottaket i Bergen blant annet ved å opprette egne voldtektssentre som ikke er en del av legevakten.
- ha kurs i selvforsvar for jenter i 10. klasse.
- ha undervisningsopplegg for ungdom om kjønnsroller, grensesetting og seksuell trakassering.
- bekjempe stripping og toppløs servering.
- kreve at alle utesteder har en plan mot diskriminering og seksuell trakassering.
- opprette en kontakt- og hjelpetjeneste for jenter, kvinner, ikke-binære og transpersoner som utsettes for sosial kontroll.
- øke kompetansen i kommunen på å avdekke og bekjempe sosial kontroll, seksuell trakassering og seksuelle overgrep.

- styrke økonomien til Nok.Bergen – kompetansesenter mot seksuelle overgrep.
- sikre riktig og gratis prevensjon til unge gjennom helsestasjon for ungdom.
- gjøre bind og tamponger gratis tilgjengelig på alle skoler og i andre kommunale bygg, uavhengig av kjønn.
- innføre nettpornofilter i alle kommunale institusjoner og på steder hvor barn og unge oppholder seg.
- styrke hjelpetiltak for mennesker i prostitusjon og legge til rette for godt samarbeid mellom Utekontakten, politiet og andre for å bekjempe Bergen som havn for trafficking og menneskehandel.
- at alle grunnskoler skal ha forpliktende handlingsplaner mot seksuell trakassering.

Skeiv frigjøring

Alle skal ha frihet og trygghet til å være den de er uten fare for å bli diskriminert eller trakassert. Bergen SV vil bekjempe all diskriminering av mennesker som bryter med normer for kjønn og seksualitet. Ingen skal oppleve å være annenrangs bergenser på grunn av sin seksuelle orientering, sitt kjønnsuttrykk eller sin kjønnsidentitet. I et likestilt samfunn skal alle kunne åpent leve ut sin identitet, kjærlighet, seksualitet og kjønnsuttrykk.

Skeive med minoritetsbakgrunn er, som dobbel/multippel minoritet, i en sårbar posisjon og risikerer blant annet å bli utsatt for utfrysning og negativ sosial kontroll. Derfor har vi et ekstra ansvar for å ta imot og ta vare på LHBTIQ+- flyktninger, asylsøkere, arbeidsinnvandrere og papirløse.

Bergen kommune har et ekstra ansvar for å sørge for god kunnskap om helse og levekår blant skeive og personer med kjønnsinkongruens. Arbeidet for skeiv frigjøring skal følges opp i reell handling og konkret politikk, ikke bare festtaler.

SV vil:

- sikre økt kunnskap om kjønns- og seksualitetsmangfold, inkludert mennesker med kjønnsinkongruens og skeive med minoritetsbakgrunn, hos fastleger og psykologer i Bergen.
- sikre og øke driftstøtte og aktivitetsstøtte til organisasjoner som jobber for skeives rettigheter og med informasjonsarbeid om kjønns- og seksualitetsmangfold rettet mot skoler og andre arenaer for ungdom.
- sikre regelmessig kompetanseløft på kjønns- og seksualitetsmangfold blant ansatte i barnehage, skole, barnevern, alle deler av helsetjenesten, i eldreomsorgen og ansatte som jobber med flyktninger og asylsøkere.

- jobbe for at Bergen tar et særlig ansvar for LHBTIQ+-flyktninger.
- at Bergen kommune skal søke om å arrangere Europride, og gi tilskudd og tilgang til offentlige rom til skeive møteplasser og Pride-arrangement som Regnbuedagene, Trans Awareness Week og Trans Pride.
- ha kjønnsnøytrale toaletter i offentlige bygg.
- opprette egen helsestasjon for kjønns- og seksualitetsmangfold.
- følge opp kommunens handlingsplan for kjønns- og seksualitetsmangfold.
- sikre bred skeiv litteratur og materiell på skolebibliotekene.
- samarbeide med utelivet om kursing av vekterselskap på hvordan ivareta trygghet for skeive i utelivet og i møte med vektere.
- at Bergen kommune skal stille krav om kompetanse på hatkriminalitet i politidistriktet.
- at kunnskap om rettigheter og ressurser for skeive personer skal være tilgjengelig for alle beboere på asylmottak.
- sikre individuell oppfølging og ivaretagelse av skeive personer som deltar i introduksjonsprogram, og kreve retningslinjer for forebygging og oppfølging av trakassering eller diskriminering av beboere på asylmottak og akuttmottak.
- ha bedre helsehjelp for asylsøkere. De som eksempelvis lever med HIV, de som trenger psykolog, de som trenger eller har begynt kjønnsbekreftende behandling må få den oppfølgingen de trenger uavhengig av søknadsstatus. Dette må defineres som livsnødvendig helsehjelp.
- sikre god brukermedvirkning i alt helsetilbud til personer med kjønnsinkongruens i alle stadier i livet. Erfaringskompetanse må inkluderes i helsetjenestene.
- at asylprosessen skal ivareta asylsøkere med kjønnsinkongruens, og normbrytende kjønnsuttrykk skal respekteres uavhengig av om uttrykket korresponderer med integrerte «norske kjønnsroller».
- at alle som behandler transpersoner skal følge retningslinjene som er satt for klinisk behandling av transpersoner av World Professional Association for Transgender Health sin Standards of Care 8 og Verdens helseorganisasjon sin International Classification of Diseases (ICD) – 11. Disse må følges for at desentraliseringen av helsetilbudet for mennesker med kjønnsinkongruens skal realiseres.
- at Bergen kommune skal være en pådriver for at ikke-binære skal få tilgang på kjønnsbekreftende behandling.

- at helsepersonell som behandler personer med kjønnsinkongruens skal ha kunnskap om minoritetsstress og levekår.
- at kommunen skal bidra til mer og bedre informasjon til foreldre og pårørende til kjønnskreative barn.
- støtte Pasientorganisasjonen for Kjønnsinkongruens (PKI) i sitt arbeid med et tilgjengelig helsetilbud for alle som lever med kjønnsinkongruens i Norge.
- ansette flere minoritetsrådgivere i skolen, og sikre godt kjønns mangfold blant disse.
- at institusjoner som arbeider med og møter mennesker skal ha som mål å ha et godt mangfold blant sine ansatte og konkrete planer om hvordan de skal ivareta det målet.

Antirasisme

Bergen har alltid vært en internasjonal by. I dag bor det mennesker fra rundt 165 forskjellige land i Bergen, og rundt 15 % av bergenserne har minoritetsbakgrunn. SV vil at alle innbyggere i Bergen, uansett hvor de kommer fra, skal føle seg velkomne og verdifulle i byen sin. SV mener at en by preget av raushet og inkludering blir en rikere og bedre by for alle.

For å få dette til må vi ta kampen mot politiske krefter som ønsker å splitte oss: De som mener at nasjonalitet, opprinnelse, hudfarge eller religion avgjør vår verdi som menneske. De som påstår at etnisitet og religion er årsaken til problemer som i virkeligheten skyldes sosiale og økonomiske forskjeller.

Rapporten om strukturell rasisme i Bergen har avdekket systematisk, strukturell forskjellsbehandling. Rapporten har samtidig bidratt med ny kunnskap som gir Bergen kommune viktige verktøy i sitt antirasistiske arbeid. Kunnskapsinnhenting og forskning på strukturell rasisme i Bergen må styrkes og videreføres. Mange opplever diskriminering i ulike former, for eksempel i form av forskjellsbehandling i møtet med offentlige myndigheter, at det er vanskeligere å finne jobb og bolig, eller at man blir stoppet i døren på utesteder. Bergensere med minoritetsbakgrunn får dårligere mulighet til å leve trygge liv. Det nekter vi å akseptere. SV vil derfor alltid være kompromissløst antirasistisk og ha nulltoleranse for rasisme.

SV vil:

- verne demokratiet ved å bekjempe fascisme, rasisme og antisemittisme, og fremme toleranse, likestilling og mangfold.
- at kommunen tar ambisjonen om å gjøre Bergen til en antirasistisk sone på alvor ved å innføre nulltoleranse mot rasistiske og hatefulle ytringer, oppslag og manifestasjoner innenfor Bergen kommune.

- at tiltakene i Bergen kommunes handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme følges opp og styrkes med økte midler.
- at ansatte i kommunen skal kurses i å gjenkjenne og motvirke rasisme i sitt eget arbeid og på egen arbeidsplass.
- bekjempe rasisme på utesteder ved å kreve at alle utesteder som får skjenkebevilgning har en plan mot diskriminering, og ved å inndra bevilgningen fra utesteder som utøver rasistisk diskriminering.
- øke støtten til frivillige organisasjoner som arbeider med å avdekke og forebygge rasisme, jobber med integrering, utøver flerkulturelle aktiviteter eller jobber for å inkludere personer med minoritetsbakgrunn.
- at kommunen skal øke innsatsen med forebyggende arbeid mot rasisme blant skolens ansatte og elever.
- at Bergen kommune skal bekjempe diskriminering på arbeids- og boligmarkedet, blant annet ved å opprette en informasjonskampanje om hvordan man kan fremme klager om diskriminering på arbeids- og boligmarkedet.
- at kommunen kartlegger hvordan ordninger og tilskudd som for eksempel Husbankens låneordninger som startlån og grunnlån, eller kommunens ordninger som bostøtte, kan gi like vilkår og muligheter i boligmarkedet for personer med minoritetsbakgrunn.
- at kommunen øker den flerkulturelle kompetansen i alle kommunens tjenester, blant annet Utekontakten og Team Skyfritt.
- at kommunen samarbeider med relevante forskningsmiljøer, innvandrersorganisasjoner og frivillige organisasjoner med mål om å øke representasjon og deltakelse i arbeids- og organisasjonsliv, i valg, i partier, i organiserte fritidsaktiviteter, samt tilstedeværelse i media, informasjonstilgang og tilgang til likeverdige offentlige tjenester.
- at kommunen oppdaterer elevundersøkelsene i Bergensskolen med konkrete spørsmål som bidrar til å kartlegge rasistisk motivert mobbing.
- at kommunen går i tett dialog med politiet for å hindre at byens innbyggere utsettes for ulovlige hatytringer i det offentlige rom.
- at når det gis tillatelse til demonstrasjoner eller markeringer fra organisasjoner eller aktører som er dømt for rasistiske og hatefulle ytringer skal kommunen i samråd med politiet gjennomgå nødvendige tiltak for å sikre at det fritt og trygt kan gjennomføres lovlige og organiserte motmarkeringer på en måte som ivaretar ytringsfriheten også til de som ønsker å ta til motmæle mot rasisme og hat. Politiet må avbryte markeringer i det offentlige rom der det fremkommer hatytringer eller oppfordres til vold, og straffefølge slike lovbrudd.

Funksjonsvariasjon

I et rettferdig og demokratisk samfunn har alle like muligheter og rettigheter til å leve frie og selvstendige liv. Å bygge et samfunn for alle handler om likestilling og menneskerettigheter. Funksjonshemming oppstår først og fremst gjennom samfunnsskapt barrierer. SVs politikk skal bygge ned slike funksjonshemmende barrierer.

Alle med funksjonsvariasjon skal være trygge på at fellesskapet stiller opp. Dette gjelder også familier som skal få eller får et barn med funksjonsvariasjon. All infrastruktur og offentlige rom skal være tilgjengelige for personer med funksjonsnedsettelse. SV vil ha et inkluderende arbeidsliv, tilpasset opplæring for barn og unge, og sikre at alle får den tilrettelegging, bistand, hjelpemidler og oppfølging de trenger for å leve liv i tråd med egne ønsker og verdier.

SV vil gjøre Bergen til en by for alle, uavhengig av funksjonsnivå. Da er det avgjørende at private boliger, offentlige byrom og bygg, fortau og andre gangforbindelser, og flest mulig av byens tilbud til innbyggerne er universelt utformet. Det handler om å sikre alle mulighet til å delta på lik linje i boligmarkedet, arbeidslivet, kulturlivet, idretten og samfunnslivet forøvrig.

SV vil:

- jobbe for likestilling og tiltak mot diskriminering og ulike former for sosial ekskludering av personer med funksjonsnedsettelse i skole, arbeid og i samfunnet ellers.
- sikre at kommunen gir stimuleringsmidler til brukerorganisasjoner som arbeider med systematisk medvirkningsarbeid.
- innføre en besøksordning der foreldre som venter barn med funksjonsnedsettelse, kan besøke familier med relevant erfaring.
- ha gode ordninger med familievikar, slik at familier kan få avlastning i hverdagen.
- sørge for at alle barn og unge som har rett på spesialpedagogiske tiltak og hjelpemidler, får det, og at de blir tilstrekkelig fulgt opp i Bergenskolen.
- at elever som trenger å bruke punktskrift, tegn som støtte eller alternativ og supplerende kommunikasjon, må ha fullgod rett på opplæring, undervisningsmaterieell og mulighet til å kommunisere med sitt språk i skolen.
- at også personer med funksjonsvariasjon skal kunne bestemme selv hvor og med hvem de vil bo, og stoppe institusjonalisering og bygging av store samlokaliserte boligtilbud.
- ivareta og styrke døvekulturen og tegnspråkmiljøet i Bergen, bedre systemet for formidling av tegnspråktolker og opprette flere tolkestillinger i kommunen.

- opprette en budsjettpost øremerket til at arrangører kan søke til kommunen om økonomisk støtte til å bestille tegnspråktolking av sine aktiviteter.
- gjøre universell utforming til et ufravikelig krav i all samfunnsplanlegging i Bergen kommune, og involvere kommunalt råd for funksjonshemmede aktivt i utarbeiding av en egen plan om universell utforming.
- sikre at alle kommunens IKT-systemer og bygg som eies eller leies av kommunen tilfredsstiller krav om universell utforming.
- utbedre gangfelt, fortau og offentlige byrom som ikke er universelt utformet i dag, og styrke vedlikeholdet av dem slik at løse heller og hull blir reparert og ikke utgjør en fare for gående og rullende.
- begrense muligheten til å benytte fotreklame på fortau og i det offentlige rom, da de ofte blir snublefeller for synshemmede og hindrer fremkommelighet for rullestolbrukere.
- stille krav om universell utforming av alle leiligheter i nybygg, selv om det nå er tillatt å fravike dette kravet i mindre boliger.
- gjøre det lettere å etablere trappeheiser og gjennomføre andre tiltak for å sikre tilgjengelighet i eksisterende bolig- og næringsbygg.
- omgjøre besøkparkeringsplasser på gategrunn i Bergen sentrum til HC-plasser og sørge for garantert kort ventetid på behandling av søknader om HC-parkering.
- styrke krav til andelen HC-plasser i alle nye reguleringsplaner.
- gjennomgå alle kultur- og idrettsbygg med tanke på å sikre universell tilgjengelighet for både publikum og utøvere.
- at nye lekeplasser og parkområder også har lekeapparat for funksjonshemmede, for eksempel sanseleker og karusell for rullestol.
- sikre stallebord og andre stallefasiliteter på toalett for de som trenger det uavhengig av alder, kjønn og funksjonalitet.

Del 5 Fred og internasjonal solidaritet

Bergen kommune skal være en forbilledlig etisk aktør som bidrar til å eliminere internasjonal menneskehandel og har et næringsliv som ikke trekker profitten til skatteparadis. Bergen skal stå i front internasjonalt i bekjempelsen av atomvåpen og være raus mot mennesker på flukt.

Etisk handel

Sosialt og miljømessig samfunnsansvar handler om å beskytte og respektere universelle menneskerettigheter og økosystemet vi er avhengige av. Som stor innkjøper av varer og tjenester, har Bergen kommune et betydelig ansvar for å sikre at menneskerettigheter, miljøkrav og arbeidstakerrettigheter ikke brytes hos selskaper som kommunen handler med. Skatteparadis er et globalt problem som gjør det mulig for superrike og store selskaper å gjemme unna store penger som det egentlig skulle blitt betalt skatt av. Å bekjempe skatteparadis er derfor et spørsmål om internasjonal solidaritet. SV vil gjøre Bergen til skatteparadisfri sone. SV vil jobbe for en egen kommunal handlingsplan for oppfølging av FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.

Bergen må kommune må gå foran for å forsvare folkeretten, og vise at avkastning ikke har forrang for menneskerettigheter og internasjonale konvensjoner. Internasjonal solidaritet og folkelig motstand mot folkerettsbrudd kan begynne i kommunene. Mange mindre kommuner gjør sine innkjøp gjennom Bergen kommune, og en god lokal innkjøpspolitikk kan derfor få store ringvirkninger.

SV vil:

- at Bergen kommune fremmer beskyttelse av menneskerettigheter, folkeretten og følger FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP).
- at Bergen kommune, selvstendig og i samarbeid med andre, videreutvikler retningslinjer og iverksetter rutiner for å gjennomføre forsvarlige aktsomhetsvurderinger i tråd med nasjonale og internasjonale prinsipper.
- at Bergen kommune aktivt bruker sin påvirkningskraft til at andre virksomheter tar ansvar for å innføre retningslinjer og rutiner som sikrer respekt for menneskerettighetene i tråd med prinsippene i den nye åpenhetsloven.
- erklære Bergen som skatteparadisfri sone, trekke kommunale fond og finansielle investeringer ut av selskaper i skatteparadis og innføre tiltak mot skatteparadis i anbuds- og innkjøpsregelverk.
- at Bergen styrker og utvider samarbeidet med vennskapsbyer i land i sør.
- at kommunen setter i gang et arbeid for å danne seg oversikt over om kommunen kjøper produkter eller tjenester fra leverandører eller underleverandører som opererer på okkupert jord eller i strid med menneskerettighetene, med den hensikt å avslutte disse avtalene.

- at kommunen i sin innkjøpspolitikk, eller gjennom sin pensjonskasse, ikke bruker leverandører, eller investerer i selskaper eller fond, som driver virksomhet som bryter med FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP), folkeretten, ILOs kjernekonvensjoner og Initiativ for etisk handel (IEH).
- at kommunen skal innføre nye innkjøpsmetoder og utarbeide ny praksis som sikrer at alle kommunens innkjøp og investeringer er i tråd med folkerettslige forpliktelser. Formålet er å sikre at Bergen Kommune hverken direkte eller indirekte medvirker til eller profiterer på grove brudd på folkeretten.
- at aktuelle leverandører og underleverandører til kommunen må redegjøre for at de tilfredsstillende disse kravene.

Fredsby

SV er et fredsparti, også lokalt. SV ønsker at Bergen kommune aktivt arbeider for at Norge slutter seg til FNs forbud mot å utvikle, prøvesprengne, produsere og skaffe atomvåpen. Bruk av atomvåpen i en internasjonal krigssituasjon vil være fatalt for hele verdens befolkning, også for innbyggerne i Norge og i Bergen. Når den internasjonale spenningen mellom stormaktene øker, bør Bergen kommune, i den grad det er mulig, føre en avspenningspolitikk på lokalt nivå. Internasjonalt samarbeid med andre byer, på tvers av stormaktenes interessesfærer, er derfor viktig.

SV vil:

- at bystyret erklærer Bergen for en atomvåpenfri sone. Alle utenlandske militære skip som vil besøke Bergen må deklareere hvilke våpen de har om bord. Dersom de har atomvåpen, eller ikke vil levere en deklarasjon, skal de ikke få legge til kai innenfor Bergen kommune sine grenser.
- at Bergen opprettholder sin deltakelse i kampanjen ICAN Cities Appeal som støtter FNs forbud mot atomvåpen.
- at kommunen øker den økonomiske støtten til frivillige organisasjoner som driver fredsarbeid på det lokale planet.
- at kommunen ikke skal kjøpe varer eller tjenester som er produsert i områder som står under militær okkupasjon.
- at kommunens finansielle investeringer og fondsplasseringer ikke bidrar til våpenproduksjon.

Mennesker på flukt

Mennesker på flukt skal føle seg velkommen og bli godt tatt imot i Bergen. Kommunen må sørge for egnede boliger, nødvendig helsehjelp og mulighet til utdanning og arbeid.

SV vil:

- at Bergen kommune skal ta imot flere flyktninger, og minst det tallet flyktninger staten til enhver tid ber om.
- at kommunen til enhver tid må være beredt til å kunne ta imot ofre for humanitære kriser på kort varsel.
- at Bergen skal bosette et økt antall flyktninger i sårbare grupper som for eksempel flyktninger med funksjonsnedsettelse eller utviklingshemming, LHBTIQ+ og religiøse konvertitter.
- at kommunen går i dialog med ansvarlige myndigheter slik at plasser som ikke blir brukt fra forrige år kan overføres til året etter.
- at barnevernet også vurderer enslige flyktninger i alderen rett over 18 år.
- at kommunen prioriterer enslige mindreårige ved en eventuell økning i bosetting av antall flyktninger.
- at Bergen kommune drastisk forbedrer forholdene til flyktninger som venter på bosetting.
- at kommunen skal sikre gratis og kyndig helsehjelp for papirløse migranter og flyktninger i Bergen.
- styrke Bergen kommunes deltakelse i asylbyordningen for forfulgte forfattere.